

KLASİĞİN BAHÇESİNDE
BAHAR

NİHAT ÖZTOPRAK
İLE SÖYLEŞİ

SAYI 16

İKİNCİ!

Kat

NİSAN 2024
1445

Murat Ayar

Bir Şey Yapmalı!

Peren Birsaygılı Mut

İstanbul Hikayeleri:

Sudanlı Zenci Musa

A. Hüsrev Çelik

Küreselleşmiş Dünya Şehrinde:

Umudun Baharı, Üzüntünün Kışı

BAHAR GELİR

BİZ BAHARA GİDERİZ

Ey gürleyen yalnızlığımız
Yolumuzu gözleyen
Toprağa girdiğimiz vakit
Uğultulu derinlikler kalır.

Alaaddin Özdenören

İKİNCİ Kat

BAHAR GELİR, BİZ BAHARA GİDERİZ

*Rûh-bahş oldı Mesihâ-sıfat enfâs-ı bahâr
Açdılar dîdelerin hâb-ı 'ademden ezhâr*

Bakî

Bahar geldiğinde doğanın uyanışını, yeniden doğuşunu hissederiz. Bahar, umudun, yenilenmenin ve coşkunun mevsimidir. Bu mevsimin gelişyle birlikte "İkinci Kat" dergisinin 16. sayısında da bir dönüşüm sürecine giriyoruz.

Bu sayımızda baharın gelişini edebiyatımızın farklı yönleriyle ele alıyoruz. Edebiyatımızda baharın sembolizmini, şairlerde, hikayelerde nasıl işlendiğini, baharın insan ruhundaki yansımalarını keşfediyoruz. Şairlerin, yazarların baharı nasıl anlattıklarına dair derinlemesine bir yolculuğa çıkıyoruz.

Aynı zamanda, Müslüman toplumların baharı nasıl karşıladığına odaklanıyorum. İslam kültüründe baharın simgesel anlamları, toplumların baharı nasıl kucakladığı ve bu mevsimin İslamî geleneğindeki yerine dair ilginç bakış açılarına yer veriyorum. Baharın manevi ve kültürel boyutları üzerine düşünmeye davet ediyorum.

İkinci Kat dergisi olarak, her zaman olduğu gibi edebiyatın derinliklerine inmeye ve okurlarımıza zengin içerikler sunmaya devam ediyorum. Bu sayımızda da sizlere ilham verici yazılar, etkileyici şiirler ve sürükleyici hikayeler sunmayı amaçlıyoruz.

Baharın enerjisiyle dolup taşan bu sayımızı keyifle okumanızı diler, yeni başlangıçların ve umut dolu günlerin hep sizinle olmasını temenni ederim.

Eyyüp Kadir İnan

İKİNCİ Kat

Aylık Gençlik Dergisi
Yayın Süreli
Sayı 16 - Nisan 2024

ISSN: 2822-4868

Adalet ve Kalkınma Partisi
Adına İmtiyaz Sahibi

Hamza Dağ

Genel Yayın Yönetmeni

Coşkun Keklik

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Afra Nur Kayabaşı

Editör

Abdulkadir Ünal

Yayın Kurulu

Selman Özboyacı
Emre Cemil Ayvalı
Yasin Bölükbaşı
Ömer Arvas
Yunus Çolak
Ezgi Nur Aydemir

Tasarım

Yasemin Bayram

İdare Adresi

AK Parti Genel Merkezi,
Söğütözü Caddesi No: 6,
Çankaya/ANKARA

Baskı

Semih Ofset
Matbaacılık Ltd. Şti.
Zübeyde Hanım Mah.
628. Sok. No: 26 İskitler/
Altındağ/Ankara

Sertifika No: 40581

Geleceği Kurmak İçin (Hâlâ) Hikâyelere İhtiyacımız Var Mı ?

AHMET MELİH KARAUĞUZ

Sadece
teknîği almak
ya da sadece
teknik olanı
düşünmek,
geleceği
kurmamızda
bizim için
yeterli midir?

Dünya soğuk savaş dönemin ciddi bir teknolojik atılım yaşadı. Bu teknolojik atılımın ana kahramanları her zaman için mühendisler olarak görülse de aslında arka planda bu atılımı mümkün kılan hem toplumun hem de bu alanda çalışanların zihin dünyasının sınırlıklarını aşmasını sağlayan, edebiyatçılar ve filozofların hikayesi hiçbir zaman anlatılmadı. Örneğin Jules Verne olmasaydı, teknik ilerlemenin imkanlarının bu kadar genişlediğini görebilir miydik? Ya da 1950 yılında, henüz yapay zekâ çalışmaları emekleme aşamasındayken, Isaac Asimov "Ben, Robot" kitabını yazmasaydı yapay zekâ teknolojisinin etik sınırlarının nerede başlayacağını sağlıklı bir şekilde ele alabilir miydik?

Rusya, Japonya ve Türkiye gibi modernleşme ve teknik kapasitesini geliştirme sürecinde geç kalmış ülkelerin, sayısal bilimlere ve mühendislik alanındaki teknik ilerlemelere ayrı bir önem verdiğini bunun yanında genellikle bu ülkelerde sosyal ve temel bilimlerin geride kaldığına şahit olmak

mümkün. Çünkü treni kaçırmış olma hissi ile hareket etmesine sebep olan bilinçaltı, kaçan treni yakalamanın ona en hızlı şekilde koşmak olduğuna dair bir düşünceyi zorunlu kılıyor.

Bizim ülkemiz de aslında teknik ilerlemeleri kaçırmamış olsa da çeşitli engeller sebebiyle teknik alanda hep geride kalmışlık hissiyle yaşamaktadır. Bu durum son yıllarda değişse de ilk uçak fabrikasının ihracat yapacakken kapatılması, ilk otomobili seri üretime geçecekken kontak kapatması gibi, toplumsal hafızada üzücü anılar bırakan olaylar neticesinde teknik ilerleme meselesi bizde hep bir hayal kırıklığı olarak öne çıkmıştır. Hal böyle olunca da bu hayal kırıklığı zamanla belki de komplekse dönüşmüş ve tekniğin her şey olduğu ve aslında teknik ilerlemeyi besleyecek olan edebiyatın ve felsefenin önemi yadsınmıştır diyebiliriz.

Özellikle Amerika'da yükselen bir anlatım aracı olarak bilim kurgu teması ne yazık ki bizim ülkemizde ciddi bir

alıcı hiçbir zaman bulmamıştır. Küçük bir okur topluluğu ve bu alanda yazan bir avuç yazar dışında, bilim kurgu genelde olağanüstü ve geleceğe dair hikayelerin anlatıldığı bir alan olarak görülmektedir bizim düşün dünyamızda. Ancak ilk çevirileri örneklerini tanzimat döneminde Jules Verne çevirileriyle gördüğümüz bilim kurgu edebiyatı, Orhan Duru'nun türe adını vermesi dışında, 1943'ten Nisan 2004'e kadar yerli yazarların yayınladığı bilimkurgu türündeki kitap sayısının sadece 71 olması dışında bir gelişme yaşamamıştır. Son yıllarda birkaç yayınevini gerek yerli edebiyata yönelmesi ve gerekse de klasik bilim kurgu eserlerinin çevrilmesiyle hareketlenmiştir. Ancak bilime ve bilimin etkilerinin, etik, ahlaki, toplumsal dönüşüm süreçlerine etkisini ele alacak alternatif bir yol olarak görülmemesi durumu devam etmektedir. Bu durumsa aslında temel bir soruyu bize yeniden sordurmaktadır. Sadece tekniği almak ya da sadece teknik olanı düşünmek, geleceği kurmamızda bizim için yeterli midir?.

Hikâyeler Ne İşe Yarar? Konu Bilim ve Teknikse Bile

Bugün teknik alanda ciddi bir atılım içerisinde olduğumuz reddedilemeyecek bir gerçek. Dünyanın en büyük havacılık, uzay ve teknoloji festivalini düzenleyen, neredeyse her ilde bilim merkezleri ve Bilim Türkiye yerleşkeleriyle yediden yetmiş herkesin teknolojiyle tanışmasına olanak sağlayan imkanların tam ortasında duruyoruz. İlkokuldan üniversiteye kadar teknoloji geliştirme konusunda yeni müfredatlar geliştiriyor ve topyekûn bir teknoloji atılımı için çalışmalar sürdürüyoruz. Ancak bütün bunları yaparken bir noktayı sanki yine es geçiyoruz. Teknolojinin, bilimsel ilerlemenin ufuklarını bize gösterecek ve gidebileceğimiz yerleri bize gösterecek olan edebiyata ve teknoloji felsefesine hala tam anlamıyla kafa yormuyoruz. Bu alanda birkaç yerli isim dışında çalışan kişinin azlığının yanı sıra, onlarca yıl evvel yaptığımız hatayı bu sefer teknolojinin düşünce alanında yapıyor ve kavramları, riskleri hatta korkuları bile ithal ediyor ve düşünce dünyamızda bu ithal kavramlar ve fikirlerle cebelleşiyoruz

Türkiye'de yaşayan ve henüz çocukluk çağında evlatlara sahip olan ebeveynlerin hemen hepsi çocuklarına kodlama öğretmek istiyor ve gençler de kurtuluşu kodlama öğrenmekte buluyor. Oysa göz ardı edilen şey, kodlama dediğimiz matematiksel sistemlerin de aslında bir dil sistemi olduğu gerçeği ve bu dil sisteminde başarılı olmanın en önemli sac ayağının yine gelişmiş hayal gücüne bağlı olduğu ve hayal gücünün de en büyük yakıtının insanların kendi aralarında konuştuğu dilin temel aracı olan kelimeler olduğu gerçeği. Bugün kodlama öğrenecek bile dil konusunda yetersizsek, bir şeyleri ifade ederken, kelimeler aracılığıyla hayal dünyamızda büyük evrenler inşa edemiyorsak aslında teknolojik anlamda da inşa ettiğimiz şeylerin kumdan kalelerden başka bir şey olmayacağını görmemiz gerekiyor.

Teknoloji konuşulduğunda sürekli kullanılan kavramlar ve bu kavramlara dair açıklamalar, itirazlar aklımıza her ne geliyorsa bunların ithal olduğunu görmemiz teknoloji atılımı gerçekleştirmek üzere olduğumuz bu yıllarda fazlasıyla önemli. Çünkü her ülke aslında kendi hikayeleri üzerinden bir teknoloji gerçekliği inşa ediyor. Bugün Amerika'nın, Çin'in, Hindistan'ın, Rusya'nın ve teknoloji alanında ürün ihraç eden ülkelerin her birinin ortak özelliği, aslında ihraç ettikleri ürünlerin kodlarında kendi anlam dünyaları ve hikayelerinin olduğu bir gerçek. Bu sayede aslında ülkeler zaten sahada ürettikleri ürünlerle birbirleriyle rekabet edebiliyor. Bu ülkelerde sadece teknoloji değil, teknoloji felsefesi, teknolojinin hikayesi de aynı oranda tartışmalarda ve çalışmalarda yer buluyor.

Isaac Asimov'un 1950'de kaleme aldığı "Ben, Robot" eseri bugün yapay zeka ve robotik alanındaki yasaların geliştirilmesine aracılık edebiliyor. Avrupa Parlamentosu'nun öngörülerine göre, yapay zekanın insan zekasını aşabileceği ve bu durumun insanlığın geleceğini riske atabileceği bir dönem yaklaşıyor. Bu olası gelecekle yüzleşmek için, Isaac Asimov'un bilim kurgu eserlerinden ilham alınarak üç temel ilke öne sürülüyor: Bir robot, insanlara zarar veremez; insanın emirlerine, zarar vermemek koşuluyla uyar; ve kendi varlığını, bu ilk iki kurala halel getirmemek kaydıyla korumak zorundadır. Bu ilkeler, yapay zekanın gelişimi karşısında bir etik kılavuz olarak öneriliyor.

**Her ülke
aslında
kendi
hikâyeleri
üzerinden
bir teknoloji
gerçekliği
inşa ediyor.**

Tam olarak burada, teknolojik atılım ve üretim noktasında olmasa da bu işin sosyal bilimler ayağı için Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Üç Dil" şiiri bir kez daha akla geliyor. "En azından üç dil bileceksin / En azından üç dilde / Canımın içi demesini / Canım ağzıma geldi demesini / Kırmızı gülün alı var demesini / Nerden ince ise ordan kopsun demesini / Atın ölümü arpadan olsun demesini / Keçiye yardan uçuran bir tutam ottur demesini / İnsanın insanı sömürmesi / Rezilliğin dik âlâsı demesini / Ne demesi be / Gümbür gümbür gümbür demesini becereceksin"

Elbette, şiirin yazıldığı yıldan çok farklı bir gerçeklikteyiz. Şairin söylediği "Sen otobüsü kaçırmış bir milletin çocuğusun." sözleri bugün tam olarak geçerli değil. Çünkü bizler bugün o otobüsün içerisinde, güzel bir koltuktayız. Ama teknolojinin hikayesine ve felsefesine gerektiği önemi vermez, kelimelere hükmederek kodlar yazmazsak, bilet kontrolü sırasında yanlış bir biletle otobüste olduğumuz bize söylenip, otobüsten indirilebiliriz.

GÖZYAŞIN GÜLSÜN ÇOCUK

● ÖZNR SONDÜL SAYAR

Ben Gazze'nin çocuğuyum. Gazze ile birlikte bütün o savaşları yaşadım ve yaşıyorum. İntifadayı yaşamış nesildenim. Bütün savaşları ve işgalleri gördüm. 2008, 2012, 2014, 2021, 2022, 2023 ve bu tarihler arasındaki tüm saldırılar. Ben hepsini yaşadım. Sizin fotoğraflarda gördüğünüz, videolarını izlediğiniz her şeyi ben yaşadım. Üzerimize yağmur gibi inen bombaları yaşadım. Toprağın altından paramparça cesetleri biz çıkardık. Bunları ben yaşadım, gördüm. Son bir şey söylemek istiyorum. İstediğiniz kadar videolar izleyin. Allah'a yemin olsun ki bizim yaşadığımız acı ve kederin yüzde birini bile hissetmenize imkân yok. Her şeye rağmen bunlar yalnızca bizim direniş kararlılığımızı ve gücümüzü artırıyor.

Gözlerimi kapattığımda karanlık, dipsiz bir çıkmazdayım. İssiz, soğuk, yapayalnız bir karanlık. Karanlığın tam ortasında dizlerine kapanmış usul usul, içli içli hiçkırıklarla ağlayan bir çocuk. Ben bu karanlığın ortasında, hiçkırıkların arasında, çıkmaya çalıştıkça çirpınan, hiçkırıklara boğulan bir bahtsız.

Gözlerimi kapattığımda şimşekler çakıyor, büyük bir fırtına kopuyor. Sanki yer yarılıyor. Camiler yıkılıyor, minareler devriliyor. Kurşunlar, mermiler, toplar, tüfekler... Taş üstünde taş kalmıyor. Ve derinden gelen içli bir ağlama sesi. Yine dizlerine kapanmış o çocuk.

Gözlerimi kapattığımda uçurum kenarında bir adam, elini aşağıya uzatmış. Aşağısı keskin kayalıklar, sivri taşlar... Adamin avcunun içinde bir kalp; benim kalbim. Arkadan gelen içli bir ağlama sesi. Yine o çocuk.

Derin, tiz bir çığlık. Öylesine sessiz ki kulakları sağır edecek. Anlamını veremediğim bu kör karanlık. Ne yana bakarsam gözyaşı, nereye dönsam

hüzün ne yapsam gam ve keder. Kurtulamıyorum bu bataklıktan. Düşündükçe daha derine iniyorum, indikçe ağlama sesi yükseliyor.

Gözlerimi açsam... Açamıyorum. O küçük çocuğu bırakamıyorum. Ona ulaşmak istiyorum. Neden ağladığını öğrenip onu sakinleştirmek istiyorum. Sirtını sıvazlamak, yanan yüreğine bir damla su olmak istiyorum. Bu dipsiz karanlıktan onunla birlikte çıkıp kurtulmak istiyorum. Gözlerimi açsam da aklımın burada kalacağını, gözlerim açık olsa da bu dipsiz karanlıkta kalacağımın farkındayım.

Gözlerimi açsam sonsuz bir ışık gözlerimden akıp içimi dolduracak. Sanki o günün tüm ışıkları içimde bulamadığım o çocuğa ulaşacak.

Gözlerimi açsam, fırtına denecek, kara bulutlar dağılacak, yağmur duracak. Sanki yeniden doğacağım sanki gökkuşağı çıkacak. Her yer yemyeşil her yer çiçek olacak sanki.

Gözlerini açtı. Sessiz, usul usul bir gözyaşı yanaklarından süzülürdü. Ne de naif, ağır ağır yolunu çizdi şu gözyaşı. O gözyaşı akmasaydı sanki feraha eremeyecekti. İçinin katranı akmayacaktı sanki. Ağlamasaydı eğer nasıl boşaltırdı içini? Ağlamasaydı eğer nasıl bastırırdı içindeki çocuğun hiçkırıklarını?

Kendisi bile anlamıyordu bu hüznü yanını. İçinde tarif edemediği bu duygular ona hep o küçük çocuğu anımsatıyordu. O küçük çocuğa ulaşamadığı sürece bu gözyaşı onun hep gözlerinde olacaktı, bunun farkındaydı.

Duyguları nasıl bu kadar yoğun yaşıyordu o da bilmiyordu. Kendisini kötü hissettiği an gözyaşı hemen gözünün ucuna geliverirdi. İstemezdi bu kadar yoğun

Allah'a yemin olsun ki bizim yaşadığımız acı ve kederin yüzde birini bile hissetmenize imkân yok.

duygular yaşamak, hele ağlamayı zerre istemezdi. Ama o ağlamasa da içindeki çocuk ağlardı, bunu bilirdi.

Ama bir taraftan da aktı mı gözlerinden yaşlar sanki içi açılırdı, bulutlar dağılır, gök parlak rengine kavuşur, güneş göz kırpar. Onun için ağlamak duygularını boşaltmanın tek yoluymuş belki de.

Gözlerini kapattı, çocuk oradaydı.

GÜLE DAİR

● SUEDA NUR ÇOKADAR

*Güle dair bir neden yok, gül açar çünkü açar
Ne gözetir kendini, ne görülmek arzular*

Gül yaratılmış tüm çiçekler arasında belki de her daim en özel yere sahip olanı olmuştur. Özellikle Divan edebiyatında ve ona paralel tekke ve halk edebiyatında onlarca çiçek işlenirken, gül kokusu, rengi, şekli ve güzelliğiyle hep öne çıkmıştır. Bu üstün konumun ardında, Hz. Peygamber'i temsil eden bir sembol olması da yatıyor.

İnsanlık, doğada seyrettiği bu güzellikleri zamanla evlerine ve bahçelerine taşıyarak güçlü bağlar kurmuştur. Gül ile insan arasındaki bağ ise bambaşka. 70 milyon yıl öncesinden Orta Asya'dan günümüze uzanan gül tüm özellikleriyle farklı din ve medeniyetlerde önemli bir yere sahip. İslam dünyasında ise güle ayrı bir değer verilmiştir. Eserlerden anlaşıldığı üzere, manevi duygularla güle sarılmış ve adeta cennetin bir hediyesi olarak kabul edilmiştir. Osmanlı döneminde ise güle verilen önem daha da artmıştır. Ayrıca Evliya Çelebi, gezmiş olduğu yerlerdeki gül bahçelerinden, gül bağlarından, güllerden övgüyle bahsetmiştir.

Türkler, benimsedikleri tüm sanat dallarında halihazırda doğadan ve bitkilerden ilham alırken, İslamiyeti kabul etmeleriyle bitkilerin önemi artmış; dinin, cennetin ve peygamberlerin sembolü olarak görülmüştür. Süsleme sanatlarında bitkiler yalın ya da kompozisyonlar halinde kullanılmıştır. Bitkiler mimari süslemede, kitap süslemesinde, minyatürde, çinide, halı dokumacılığında, ahşap, taş ve maden oymacılığında yerini bulmuştur. Bitkilerin zarif kıvrımları, sanatçıların ilham kaynağı olmuş ve güller, süsleme sanatlarında göz

alıcı bir motif haline gelmiştir. Daha da ileri gidersek diyebiliriz ki, gül tüm çiçeklerin sembolüdür.

GÜL: AŞKIN VE KUTSİYETİN SEMBOLÜ

Edebiyat ise, güle atfedilen anlamların en güzel izahını sunar. Özellikle İslam ve tasavvuf edebiyatıyla beslenen divan edebiyatında gül, temel bir unsur ve mazmun olarak karşımıza çıkar. Sevgi, aşk, sevgili gibi soyut kavramlar, gülün somut güzelliğinde hayat bulur. Edebi metinlerde gülün sadece kendisi değil, goncası, açmış hali, şekli, kokusu, yaprakları, rengi, üzerindeki çiğ tanesi, mevsimi gibi her bir unsuru ayrı ayrı işlenir. Bu ayrıntılı betimleme, gülün sadece bir motif olmanın ötesinde, derin bir sembolizme sahip olduğunu gösterir.

Beşir Ayvazoğlu'nun da dediği gibi, Müslüman sanatçılar tabiatı "ayet" olarak görür ve bu ayetlerin mesajını sanatın diliyle aktarırlar. Gül de bu ayetlerden biridir ve edebiyattaki kullanımı, onun sadece bir çiçekten çok daha fazlası olduğunu ispat eder.

Divan şiirinin sultanı gül, güzelliğiyle her daim göz kamaştırır. Bu eşsiz güzellik, ister beşeri ister ilahi olsun her tür aşkın sembolü haline gelir. Gülün rengi, kokusu ve güzelliği, onu Hz. Peygamber ile de ilişkilendirir. Halk arasında gül koklamanın sevap olduğuna dair inanış, mevlid törenlerinde gül suyu ikram edilmesi ve gülün Hz. Peygamber'in teriyle özdeşleştirilmesi bu

Gül tüm çiçeklerin sembolüdür.

ilişkinin göstergesidir. Na'tlarda da bu özdeşlik sık sık dile getirilir ve gülün Hz. Peygamber'in nurundan yaratıldığına dair inanışa yer verilir. Yunus Emre'nin çiçekle söyleşisinde gülün değerini sorduğunda sarı çiçeğin "Çiçek eydür, ey derviş gül Muhammed teridir" sözleriyle açıklaması bu inanışın bir örneğidir. Fuzûlî de Su Kasidesi'nde "Suya versün bağban gülzârı zahmet çekmesün/ Bir gül açılmaz yüzün-tek verse bin gülzâre su" dizeleriyle gül ile Hz. Peygamber arasındaki bağı ustalıklı örmektedir.

İsmâil Hakkı Bursevî hazretleri de Şerhu'l-Muhammedîye'de bu konuya değinir ve gülün Hz. Peygamber'in nurundan yaratıldığını savunur. "Demişlerdir ki sarı gül, Burak'ın terinden ve beyaz gül, Cibril'in terinden ve kırmızı, Fahr-i Âlem'in terinden halk olundu. Bazı huffâz eğerçi bunun mevzûiyetine zâhib olmuşlardır velâkin sahih değildir. Zira gül ta asılda Fahr-i Âlem'in nuru halk olunan cevherden halk olunmuştur. Pes şeb-i mi'racdan evvel âlemde gül olmamak lazım gelmez, fe-ammâ ol gecede be-tarîku'l-ikram; Fahr-i Âlem'den ve Cibril'den ve Burak'tan gül halk olundu, ta ki terleri zâyî' olmaya."

Kısaca denebilir ki gül, Divan şiirinde sadece bir çiçek değil, aşkın, güzelliğin ve kutsiyetin sembolüdür. Hz. Muhammed ile özdeşleşmesi onu daha da özel kılar ve edebiyatta önemli bir yere sahip olmasını sağlar.

Bizans dönemi kaynaklarından Geoponika'da geçen şu alıntılar da güle verilen itibarın çok geniş bir kültür coğrafyasında yer edindiğini gösteriyor.

"Eğer bir kişi rüyasında gül topladığını görürse, bu kişi güllerin dikenlerinden zarar görmüş kötü bir kişi tarafından mutlu edilecektir."

"Eğer biri rüyasında evinin içinde güller serpilmediğini görürse ve bu kişi kralı mutlu bir haber alacaktır güllerin güzel kokusu ve kırmızılığından dolayı, eğer bu kişi halktan bir kişi ise mutlu olacaktır ve zengin olacaktır."

DiĞER SANAT TÜRLERİNDE GÜL

Gül, geleneksel Türk el sanatlarında geniş bir yelpazede kullanılmış, bir türdeki eser diğer sanat dallarına da sıçramıştır. Bunun en bariz örnekleri çinicilikte görülmektedir.

Çinicilikte gül, lale ve karanfil en çok tercih edilen çiçek motifleri arasındadır. Bu motifler, tezhip sanatının inceliklerini de barındırarak yalın bir görüntüden öte, estetik bir bütünlük oluşturur. Yazının giysisi olarak da kabul edilen tezhip, çini sanatındaki çiçek desenlerini tamamlayıcı bir rol oynar. Burada tezhip sanatından doğan inçelikle çiçek işlemleri çinilere aktarılması çini desenlerine zenginlik katmıştır.

Tezhip sanatında gül tek başına ya da öteki çiçeklerle birlikte en çok kullanılan motiftir. Bu süsleme sanatında gül yalnızca bir çiçek değil aynı zamanda sanatın lügatının da büyük parçasıdır. Gül şeklinde olmayan bazı bezemelere de gül denilmiştir. Kuran süslemelerinde sure, fasıl ve secde başları sure gülü, secde gülü, vakıf gülü, hizib gülü, aşır gülü, cüz gülü gibi isimlerle kullanılan madalyonlarla tezhipleniyor. Kuran'a gösterilen ihtimam ve özenin en güzel nişanesidir aynı zamanda. Desenlerin ve çiçeklerin en güzel hâliyle süsleyerek, hürmet göstermek de İslam kültür dünyasının en özel miraslarından biridir.

Bağımsız olarak minyatür sanatında sıklıkla karşımıza çıkan gülü Fatih Sultan Mehmed'in resmedildiği çalışmada görmeyenimiz hemen yoktur. Nakkaş Sinan Bey tarafından çizilen bu minyatürde barışın, selâmetin ve Peygamber sevgisi gül imgesiyle verilmiş. Tabi burada sarayın güle duyduğu muhabbeti de anlıyoruz. Yine Nakkaş Levni'nin eserlerinde karşımıza çıkıyor gül. Lale devrinde resmettiği kadın figürlerini çiçeklerle süslemiş ve ellerinde tek bir gül ile tasvir etmiştir Levni'de.

● SİBEL ERASLAN

“Gaza, mon amour”

**İsrail Gazze’de
6 aydır ölüm saçıyor.**

Sanat, savunmadır.

Herkes elinden geleni yapmak zorunda masum siviller ölürken, bu kırımı önlemenin derdinde olmalı diye düşünüyoruz çoğumuz. Hatta insanlık ailesinin vicdanı, Gazzelilerin yanındadır, bunu görüyoruz, Batı'daki, Asya'daki, Latin Amerika'daki halkların uzun yürüyüşlerini, gece gündüz tuttukları insanlık nöbetlerini, hep birlikte takip ediyoruz. İsrail insanlığın karşısında yalnızlaşmıştır.

Ama 6 aydır hiçbir şey değişmiyor... İsrail yardım aktarması için izin verdiği helikoptere koşan Gazzelileri kurşuna diziyor. Bebek veya yaşlı, hastane veya ibadethane demeden Gazze'de yavaşlayan her şeyi yok ediyor.

Peki sanatçılar ne diyor buna? Müzisyenler, ressam, şairler... Hiçbirisi bu büyük insanlık dramını boşlamıyor eminim. Kimi şiirlerini yazıp göğşe merdiven eyliyor, kimisi kederli bir şarkıya dönüşüyor ölümü, ilahilerin ve menkıbelerin içinden hep şehitlik çıkıyor, kimisi ise zulmün resmini çiziyor... Tiyatrocular, mim ustaları, şarkıcılar, hepsi insanlığın ağlayışlarını işliyorlar...

Bağımsız Sanat Vakfı'nın duvarlarını süsleyen tablolardan birisi beni çok etkiledi geçtiğimiz günlerde, Ressam Hülya Yazıcı tarafından yönetilen vakıf, yerli yabancı sanatçıların işlerini sergilediği gibi, yıllık, iki yıllık, üç yıllık dönüşümlü tematik geniş sergilere de öncülük ediyor. Duvardaki tabloda ilk bakışta, sanki Hz. Meryem ve kucağında bebek İsa gibi duran bu figüre yakından ve dikkatle baktığınızda, orada yine bir anne ve çocuğun olduğunu, ama bunun aslında hepimizin hikâyesi olabileceği gerçeğini görüyorsunuz. Kutsiyetle sıradanlığı anne ve çocuk ilişkisinde bağdaştıran ressam, "Mon Amour Gaza" adlı bu tablosunda koşulsuz sevginin masumiyeti ve aynı zamanda korunmasızlığını da hissettiriyor. Nitekim İsrail bugün Gazze'de hem kutsal Meryem figürlerini hem yüzünü kibleye dönmüş camileri aynı anda bombalıyor...

İsrailoğulları Hz. Meryem'i, aradan geçen 2024 yıl sonra yeniden ağlatıyorlar...

"Zeytin ağacının içinde binlerce küçük saat çalışıyor galiba" demişti Filistinli küçük kız. Herkes zeytinliğin pastoral güzelliğinden ve güzün yol açtığı romantik izlenimlerden bir ağızdan bahsederken, basmakalıp kurulabilecek yüzlerce cümle arasından sıyrılıyordu onun bu ifadesi... Gözlerini kapayıp kulağını zeytin ağaçlarından birisinin gövdesine dayamıştı oysa, çünkü zeytin Filistin'de hayattı... Aynı kız, daha sonra defterine çizdiği zeytin ağacı resminde, dallarından yüzlerce duvar

ve kol saati sarkan acayip bir ağacı resmetmişti... Sanatta ilk bakışta "saçma" bulabileceğimiz pek çok şey, aslında o sanatçıya armağan edilmiş özel bir duyuş biçimi, özel bir zıkr, özel bir hatırlama şeklidir de... Sanatçı, yüreğini işitmeye açandır, hatırlayan ve hatırlatandır...

Sanat, savunmadır. İtiraz, isyan, özür, kırgınlık kadar coşku da hatta pişmanlık kadar umut da bu çeşmeden içer suyunu. Tıpkı kadim efsanelerde anlatılan Musa hikayesinde olduğu gibi: Zulüm-den kaçan Hz. Musa'nın milletine, tüm yorgunluklar ve usançlar arasında yürüdükleri o çorak yolda açılıveren on iki rahmet çeşmesi kadar mübarektir sanat. Sanat, hediye, sudur ve hayatı, hayy'yı, diriliği hatırlatır.

Picasso'nun ifade ettiği şekliyle, sanat içinde "meydan okuma"yı barındırır...

"Bir sanatçı deyince akla ne geliyor acaba? Bir ressam yalnızca gözlerden ya da bir müzisyen yalnızca kulaklardan ibaret biri midir? Bir şair yalnızca yüreğini katman katman bir lir gibi dile getirmeyi mi bilir, bir boksör yalnızca kaslardan ibaret bir yaratık mıdır? Tam tersine sanatçı aynı zamanda politik bir varlıktır, dünyada olup biten tüm yürek parçalayıcı, şiddetli ya da güzel gelişmeler karşısında hep uyanık olan, bu imgeleri her yapıtında yeniden yaratan biridir. Diğer insanlarla ilişkisini kesmesi ve artık ne tür bir fildişinden uyuşukluğun gereğini yaparak size her şeyi bol bol sunan bir hayata karşı ilgi duymaması mümkün müdür? Hayır, resim evleri süslemek için icat edilmedi. Resim düşmana karşı savunma ve saldırı amaçlı kullanılacak bir savaş aracıdır."

Nitekim Picasso, Guernica adlı tablosunu, 1937 yılında Nazi uçakları tarafından bombardıman edilen Bask kasabası Guernica'da yaşanan katliama itiraz etmek için çizmişti. Siyah beyaz tablonun içinde parçalanmış boğa, kılıcı kırık şövalye, yerlerde sürüklenen ölümler, kucağındaki oğul parçalanmış Aziz Meryem, kafası kopuk atıyla Don Kişot gibi figürlerle, savaşın yıkıcılığını anlatmıştı... Kutsallar, mitler ve tarihi yapan tüm onurlu dönemler, ayaklar altındaydı...

Aslında Guernica'da yaşanan şey savaş da değil, sivillerin maruz kaldığı bir katliamdı. Tıpkı Afganistan ve Irak işgallerinde yaşadıklarımız gibi... Tıpkı Bosna'da, tıpkı Filistin'de Gazze'de yaşadıklarımız gibi...

Sanat Gazze için uyumadan devam ediyor...

Sanat Gazze için uyumadan devam etmeli!

HEPİMİZE YETECEK Mİ BU MASKELER?

HASAN SARI

Siyasal iletişim denilince tüm pratikleriyle seçim kampanyası dönemlerinde partiler ve temsilcileri tarafından gerçekleştirilen iletişim çalışmalarını aklı gelir. Peki ya iletişimin siyasetini nasıl anlayacağız?

İletişimle birlikte birçok kavram yan yana gelerek bize bir yöntem sunar. İletişim psikolojisi, iletişim sosyolojisi gibi. İletişimin siyaseti de bu minvalde otorite, eşitlik, strateji, ikna gibi kavramlar etrafında dolanır. Bizler bu kavramları kuşandıkça yüzlerimize takacağımız maskelere ihtiyaç duyarız. Bunlar arzulanan bir kimlik oluşturmak için sığınılan imajların maskeleridir.

Mesela bir siyasi parti ramazan ayında yardım kolileri dağıtsa bu öncelikli olarak bir etkinlik devamında ise siyasal iletişimin araca dönüşürülmesi olur. Peki, bir etkinliği siyasal iletişim aracına dönüştürmemenin yolu yok mudur? Elbette vardır. Biz buna gönüllülük ve esasında iyilik diyoruz.

Şimdi gelelim iyiliğin mahiyetine. Fakat siyasal iletişim ve iletişimin siyaseti cihetinden yaklaşım konuya.

Elimizde bir koli, günün bir vakti, dar patikadan ulaşılan, gecekondü mahallesinde, bize adresi verilmiş, yolu bilen birinin refakatinde, tek katlı, bacasından duman çıkan, kiremitleri solmuş, perdelerindeki oyalar yıllar önce işlenmiş, ahşap bir kapının ziline basıyoruz. Muhtemelen yaşça bizden büyük birisi açıyor kapıyı. Buyrun, diyor tanımak isteyen bakışlarıyla. Bize yolu gösteren refakatçimiz giriyor araya, Semahat Teyze, diyor, biz diyor partiden (muhtarlıktan, dernekten, vakıftan, belediyeden, kaymakamlıktan, artık her neresi ise) aldık adresinizi. Size ramazan kolisi getirdik, diyor.

Anadolu'da kapısını açan gönlünü de açar. Tekrar buyrun, Allah razı olsun, diyor. Başka bir söze ihtiyaç duyulmadan fotoğraflar çekiliyor,

*İyilik,
“sevdiğinden”
paylaşmayı
gerektirir.*

selfieler alınıyor, buyur edilen kapıdan geri dönülüyor. Kişisel ve kurumsal paylaşımlar arzulanan kişiliğe yönelik maskelerle yüzlere giydiriliyor.

Siyasal iletişimi otorite, imaj, eşitlik, strateji, ikna kavramlarıyla ölçtüğümüzde teraziden yukarıdaki senaryoya benzer bir film çıkar. Acaba iletişimin siyaseti böyle midir?

İyilik, “sevdiğinden” paylaşmayı gerektirir. Bir insana, bir yurda, bir akla ve bir kimliğe ait olmak için sevdiğimiz şeylerden bu yolda harcamamız önem taşır. Bunun aksi menfaati doğurur ki bu da bizim başlıktaki maskelerle ilgilidir. Sevdiğinden paylaşmak bir rızaya sığınmak, ona ait olmak ve onun da kişiden razı olmasıdır. Gerçekte sevdiğimiz şeyden paylaşmışsak bunu ancak Allah bilir. Öyleyse bir kampanyanın aracına dönüşen iyilik, siyasal iletişim alanına girmez.

Sevdiğimiz şey nedir? Neyi kendimize layık görürüz de ona ulaşmak için çaba sarf eder ve gönlümüzde de hayalini kurarsak o sevdiğimize dönüşür. İşte gönlümüzde dönüştürdüğümüz şeyin genel adı emanet'tir. Demek ki iletişimin siyasetinde *emaneti* yerine teslim etmek vardır.

Düşünelim bir kere, ya o badanası dökük evin kapısını Semahat Teyze bize açmasaydı. Ya, değil mi! Nasıl teslim edecektik o zaman emaneti. O halde siyasal iletişimde Semahat Teyze'nin kapısına maske takarak gitmeyelim. Çünkü sayılı maskeler hiçbirimize yetmez.

İŞE YARAR BİR ŞEY

İSLAM DÜŞÜNCE ATLASI

www.islamdusunceatlası.org

DÜŞÜNCE TARİHİMİZ YENİDEN YAZILIYOR

İslam Düşünce Atlası, Doç.Dr. İbrahim Halil Üçer tarafından İlmî Etüdler Derneği'nde (İLEM) Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Daire Başkanlığı'nın destekleriyle hazırlanan ve Türkiye'nin önde gelen İslam düşünce tarihi araştırmacılarına tasarım uzmanları, yazılımcılar ve harita mühendislerinin eşlik etmesiyle oluşmuş bir düşünce tarihi yazımı projesidir.

Çalışma kapsamında başlangıcından günümüze gelinceye değin kesintisiz, dinamik ve bütüncül bir İslam düşünce tarihi yazımı önerilmektedir. Bu öneri yeni bir dönemlendirme, her döneme göre İslam düşünce tarihindeki bilimsel disiplinlerin gelişim ve dönüşümlerini ele alan kapsamlı yazılar, bilgin, şehir, kurum ve mimari eser maddeleriyle temellendirilmiştir. Projeye özgü kapsamlı haritalar, grafikler ve videolarla desteklenen çalışmanın sonunda interaktif programlar taşıyan açık erişimli bir web sitesi www.islamdusunceatlası.org ve İslam Düşünce Atlası başlıklı altı ciltlik bir kitap meydana getirilmiştir.

Düşünce tarihinde nereye oturduklarını sormayı bile ihmal ettiğimiz düşünürlerin, ekollerin, metin geleneklerinin, kayıp yüzyılların, katmanlar halinde içe çekilmiş şehirlerin, inşa edici yolların, yabancılaştığımız mimari yapıların, hükmünü hâlâ sürdürdüğü halde yapay sınırlarla baskıladığımız coğrafi-kültürel havzaların, unutulmaya yüz tutmuş kurumların ve her türden anlam ve açıklama arayışımıza ancak parçalı bir biçimde eşlik eden kültürel hafızamızı inşa eden temel unsurların yeniden bir araya getirilmesi; sadece düşünce geleneğimizin gerçekten neye benzediğini göstermekle kalmayacak, "yeniden kurarken" bizi de kuracaktır.

KÜRESELLEŞMİŞ DÜNYA ŞEHRİNDE: “UMUDUN BAHARI, ÜZÜNTÜNÜN KIŞI”

● A. HÜSREV ÇELİK

“Zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsüydü; akıl çağıydı, budalalık çağıydı; inanç çağıydı, inançsızlık çağıydı; aydınlık mevsimiydi, karanlık mevsimiydi; umut baharıydı, üzüntü kışıydı; hem her şeyimiz vardı, hem hiçbir şeyimiz yoktu.... Kısacası devir şimdikine öyle benziyordu ki...” ifadeleriyle başlar, İki Şehrin Hikâyesi adlı romanına ve “M.S. 1775. Yılıydı” diye devam eder.

Dickens’in 1859’da yazdığı bu romandaki hadiseler ve serüven bir tarafa konularak, eserin yukarıdaki giriş cümleleri iktibas edilerek hem çağımızın güncel ve dahi hem de geçen yüzyılımızın devasa bir “hayatımız romanına” girizgâh olarak uyarlanabilir.

İnsanlığın bin yıllar boyunca birbirine ekleyerek, bir önceki asırdan bir sonraki asra devrederek, devralınanın üzerine yeni şeyler ekleyerek, inşa ettiği tekâmül zincirinin son halkası olan çağımız, insanlığın bütün birikiminin ve mirasının üzerinde yükselen “zamanların en iyisiydi” halini mahiyetinde barındırmaktadır. Bugün Rousseau’dan, Voltaire’den, Hume’dan, Locke’den bahsedebiliyor olmak, Farabi, Kınalızade, Gazali, İbn-i Haldun’dan istifade edebiliyor olmak; insanlığı adım adım tekâmüle taşıyanlardan bir sonraki çağda var olmakla alakalı. Bu mana ile bakıldığında 1700’ler de, 1800’ler de yine kendisinden önceki zamanların bütün birikimini taşıyan bir zaman dilimini oluşturmaktadır. Bu pencereden

bakıldığında aslında her zaman geçmiş zamanlara nazaran “zamanların en iyisi” olmakta. Zira her çağ kendi çağına kadar oluşmuş devasa bir müktesebatı içermektedir. İnsanlığın elinde koskoca bir siyasi tarih arşivi, muazzam bir siyaset bilimi literatürü, devasa bir felsefe külliyesi, muhtelif dönemlerde insanlığa gönderilen nasihat veren kutsal kitapların bütünü.

Bizden önce yaşamış insanlardan kuvvetle muhtemeldir ki daha çok şeyi biliyoruz. Onlar kendileri için gelecek olan, bizim için şimdi geçmiş olan tecrübelerle vakıf değillerdi. Bu bilgi külliyesi içerisinde iyiyi kötüyü mukayese edebilecek birikime sahibiz. İlkel kabul edilen devirleri de, toplumların kurumsallaşma süreçlerini de Dickens’in hem yaşadığı hem de anlattığı dönemleri de biliyoruz. Antik çağlardan günümüze ideal toplum ve devlet nasıldır sora sora, araya araya, cevaplandırma cevaplandırma bugünlere geldik. Hem Platon’dan hem İbn-i Haldun’dan haberdarız. Hem Peleponezya (MÖ 400) Savaşları’nı hem de dünya Savaşlarını biliyoruz.

Bütün bunlara rağmen ve bütün bunlarla birlikte; tarihin akışı içerisinde çoğu zamanlar bir miktar zamanların en iyisi olduğu kadar, o zamanlar içerisindeki uygulamalar, inançlar ve kabuller ile zamanların en kötüsü olabilmeyi de ihtiva edebilmiştir.

Dickens'in "zamanların en iyisiydi" olarak nitelendirdiği tasvirin tamamlayıcı unsurları; akıl çağıydı, inanç çağıydı, aydınlık mevsimiydi, her şeyimiz vardı." olarak devam eder...

Dickens'in "zamanların en kötüsüydü" olarak nitelendirdiği tasvirin tamamlayıcı unsurları ise; budalalık çağıydı, karanlık mevsimiydi, üzüntü kışıydı, hiçbir şeyimiz yoktu..."olarak devam eder.

Bütün bu tamamlayıcı unsurlar zinciri içerisinde en dikkat çeken tasvir ise "umut baharıydı" ifadesidir. Üzüntü kışına mukabil olarak var olan ortam "yaz" olarak tavsif edilmemiş, bahar olarak nitelendirilmiş, hem bahar hem umut birlikte ifade edilmiştir. Aslında her şeyin var olduğu zamanlarda, zamanların en iyisiydi olan zamanlarda dahi, var olan her şeyin "aslında ve fakat" tam olmadığına bir ifadesidir. Tam olması için, bir baharı barındıran bir umut hali söz konusudur.

Umut Bahardır. Bahar Umuttur.

Kıscası devirler birbirine öyle benzemektedir ki, her devirde bahar her zaman umuda, umut her zaman bahara ilişik olmuştur.

Bu satırların okuyucu ile buluşacağı Nisan ayı, Dickens'in 1859'da ifade ettiği zamanlardan bir zamanı hatırlatmaktadır. Bundan tam 32 yıl önce, 6 Nisan 1992'de; zamanların en iyisini yaşayan Birlik Avrupa'sının tam ortasında tam 3 yıl sürecek olan Bosna soykırımı başlamıştı. Bosna bağımsızlığını ilan ettiğinde, Bosna diye bir devletin var olabileceği bir "umut baharı" oldu. İnsan hakları, kriterler, anlaşmalar, sözleşmeler, evrensel, değerlerin havada uçtuğu bir dünyada bir üzüntü kışı yaşatıldı, yaşandı. Üstelik soykırım başladıktan 1 yıl sonra, 22 Haziran 1993'te Kopenhag Kriterleri ilan edildi ancak bu kriterlerin ilanından da sonra, 2,5 yıl kadar soykırım devam etti. Devirlerden birbirine benzeyen bir devir, üzüntü kışı, umut baharı, zamanların en iyisi, zamanların en kötüsü, akıl çağı ve barbarlık çağı hiç olmadığı kadar ya da hep olduğu kadar birlikte oldu.

14 Mayıs 1948'de İsrail Devleti'nin kuruluşu ilan edildi. Bu kuruluşun ertesi gün yani 15 Mayıs 1948 Filistinliler tarafından Nakba yani büyük felaket günü oldu. Aynı yıl yani 10 Aralık 1948'de, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edildi. Filistinlilerin mücadelesi zamanla, Nehirden denize bağımsız bir Filistin devleti için "umut baharı" oldu. 15 Kasım 1988'de Filistin Devletinin kurulduğu ilan edildi. Ancak insanlığın binlerce yıllık birikiminin bir tezahürü olan BM, AB vb. gibi kuruluşlar nezaretinde ve işbirliğinde İsrail devletinin kuruluşundan günümüze değin insan hakları, insanlık

onurunu da tüketecek, insanı insan olmaktan utanır hale getirecek ölçüde ihlal edildi. Umut baharı, üzüntü kışıyla, tıpkı romandaki gibi yan yana aynı satırda olduğu gibi; aynı çağda, aynı zamanda, aynı mekânda birlikte var oldu. Oysaki zamanların en iyisiydi, akıl çağıydı, insanlık olarak her şeyimiz vardı.

7 Ekim'den bugüne yine bir üzüntü kışının en şiddetlisi ile karşı karşıyayız. İnsan hakları bildirgelerimiz, Kopenhag Kriterlerimiz, sözleşmeler, anlaşmalar, şartlar vs. vs. insanlığın her şeyi hatta BM, AB, NATO, Arap Birliği gibi örgütleri varlığını genişleterek devam ettiriyor. Bütün bunların içerisindeki bir tanesi "umut baharı" için müstesna bir yere sahip; İslam İş Birliği Teşkilatı: 57 üyesi, üyelerinin sahip olduğu, yer altı yer üstü kaynaklar, milyarlarca dolar varlıkları, enerji kaynakları, vs. vs. zamanların en iyisiydi diyebileceğimiz, her şeyimiz var olarak kabul edebileceğimiz, "umut baharı" için yeterli olduğunu zannettiğimiz ya da düşündüğümüz, 57 ülkemizin olduğu bir devir yaşıyoruz. Ancak bütün bu varlığımız içinde, varlığımızın hiçbir şey olduğunu, aslında hiçbir şeyimiz olmadığını müşahade ediyoruz.

Bombardımda ölmeyen çocukların aklıktan öldüğü, hastanelerin, ambulansların, okulların ibadethanelerin inanç adına vurulduğu bir inançsızlık çağına tanıklık ediyoruz.

*"Zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsüydü; akıl çağıydı, budalalık çağıydı; inanç çağıydı, inançsızlık çağıydı; aydınlık mevsimiydi, karanlık mevsimiydi; **umut baharıydı, üzüntü kışıydı;** hem her şeyimiz vardı, hem hiçbir şeyimiz yoktu.... Kıscası devir şimdikine öyle benziyordu ki"*

Bu küreselleşmiş ve kocaman tek bir şehir haline gelmiş "tek dünya şehrinin" hikayesiydi

"umut baharıydı, üzüntü kışıydı"

M.S. 2024 Yılıydı.

**her devirde
bahar her
zaman umuda,
umut her
zaman bahara
ilişik olmuştur.**

GEÇ GELEN BİR BAHAR ASLA ALDATMAZ

METİN UÇAR

Bahar geldiğinde gri bulutlar dağılır. Yol bulan ve göz bebeğimize kadar giren güneşin ışıkları her tarafı kuşatır.

Beyaz ve grinin hüküm sürdüğü kış aylarının ardından rengârenk bir bahara uyandığımız günlerin başındayız. Kapı ve pencerelerimizi sıkı sıkıya kapatıp, iç alemimize döndüğümüz o soğuk günlerin peşinden, güneşin sıcak ve sevimli yüzünü göstermeye başlaması ve sayısını bilemediğimiz muhtelif, mütenevvi, müteaddid mahlukun hayat bulduğu, pencerelerimizin açılıp nazarlarımızın afaka dağıldığı eyyam-ı bahara “merhaba” dedüğümüz zamanlardayız.

Merhaba ey bahar! Merhaba ey yeni gün...

Baharın bende uyandırdığı ilk şey, kudret ve buna bağlı olarak da ümittir. Kış aylarında bütün renkler kaybolur, her taraf tek renge bürünür. Hayat adeta donuklaşır. Ağaçlar kuru birer oduna dönerken, hayvanların bir kısmı ölümle hayat sahnesinden çekilir, bir kısmı da kış uykusunda olduğundan dolayı etrafta görünmez.

İnsana bir yalnızlık ve karamsarlık hali çöker. Beyaz kefenini giymiş bir yakınımızın başında otururken yaşadığımız, kendi iç dünyamıza döndüğümüz, bir hali yaşarız. Hüzün hakimdir. Gözlerimiz önümüzde durana baksa da zihnimiz, aslında kendimizle meşguldür.

Bahar geldiğinde gri bulutlar dağılır. Yol bulan ve göz bebeğimize kadar giren güneşin ışıkları her tarafı kuşatır. Kudret ve hayatın tecellisiyle hayat

bulan ağaç ve hayvanlar dünyalarımızı şenlendirir. Karamsarlık ümide, hüznün neşeye döner. Mahşeri bir kalabalık yaşarız. “Şimdi Allah’ın rahmetinin eserlerine bak! Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor? Şüphesiz ki o, ölüleri elbette dirilticidir. Çünkü o, her şeye hakkıyla gücü yetendir.” ayetinin tefsirini hakka’l-yakin hissederiz.

Mahşeri yani öldükten sonra bütün insanların yeniden diriltilip toplandığı o kalabalık zamanı prova ederiz.

Bütün bunlarla birlikte, baharın gelişini çoğu zaman ıskalarız; en azından kendim için öyle düşünüyorum. Bir bakmışız bahar gelmiştir. Ağaçların, su yürümesiyle kendine geldiği, yapraklanıp çiçek açtığı o süreçleri gözlemlene imkânımız olmaz hiç. Halbuki her bir yaprak ve çiçek detayına indiğimizde öyle inceliklerle, sanatlarla ve hesaplarla ve elbette kudretle meydana gelir ki görebilen insana sadece “Subhâne men tehayyera fi sun’ihî’l-ukûl / Subhâne men bikudrethî ya’cizû’l-fühûl” yani “Ey eserlerinde akılların hayrete düştüğü! Seni tesbih ederim. Ey kudreti dolayısıyla kavrayışların acze düştüğü! Seni tesbih ederim.” dedirtir.

Ve bir gün bir bakmışsınız, ağacın başında onlarca elma duruyor. Yadırgamayız. Birisi “Şu elmaları gördün mü?” dese, “Evet, ne var bunda der?” geçiririz.

Ülfet gaflete inkılap etmemelidir.

Halbuki bir elmaya fiyat biçilemez. Zira o, yoktan var edilmiştir! Aynı şekilde uçşan kelebekler, arılar, karıncalar ve hakeza...

Ülfetin hastalığa, gaflete dönen kısmının farkında bile olmayız ki devasını arayalım!

Ülfet, alışkanlıktır lügatlerde. Kaynaşma, dostluk, muhabbet manalarına gelir. Fakat ülfet gaflete inkılap etmemelidir. Zira bu durumda sınırlar kaybolur. Mesela, her gün makam sahipleriyle oturup kalkanlar, o alışkanlıkla saygıda kusur edebilir, kendisiyle ülfet eden diğerlerini “bizim oğlan” görebilir. Belki de yok sayabilir. Her gün pasta yiyen birisi kuru ekmekteki lezzeti anlayamayabilir. Tok birisi acın halinden, varlıktaki yokluğun durumundan haberdar olmayabilir.

İşte bahar, bu manasıyla, yok saymayı kaldırmaktır. Dikkatimizi rengarenk çiçekler, heybetli ağaçlar, hareketli canlılarla kendine çekerek altındaki rahmet ve kudreti göstermektedir. Ümitsizliği dağıtıp, geleceğe bakmaktır.

Burada bir hatıra / ihtar arası verip sonrasında devam edelim.

Tarihler 1916'yı gösteriyordu. Ruslar ve Ermeni çeteleri Bitlis'e gelmiş, çoluk çocuk demeden kıyım yapıyorlardı. Molla Said medresesinde talebeleriyle ilim tahsil etmekle birlikte, bu hadiseyi haber aldığı anda gönüllü bir alay kurmuş ve talebeleriyle cephenin ön safında mücadele etmişti. At sırtında kurşun atarken, bir tarafta talebesi de onun dediklerini yazıyor ve aynı zamanda İsharatu'l-İcaz tefsiri hayat buluyordu.

Bilhare yaralanıp esir düşer. Sonra götürüldüğü Kosturma'dan firar ederek İstanbul'a gelir, Darü'l-Hikmet'te üç sene vazife yaptıktan sonra Van'da medresesini ziyaret eder. Ermenilerin yakıp yıkmalarıyla harab olan medresesine baktığında firak ve iftiraktan gelen hüznün ve elem kendisini sarar. Ayetin ihtarıyla gözünü açtığı anda ağacın başındaki meyveleri görür. Daha doğrusu

onların ardındaki rahmet ve kudret- ilahiyeyi görerek teselli bulur.

Kış ve bahar döngüsü, her sene farkındalığımızı artıran bir ders ve ibret tablosu olurken, “zorlukla beraber kolaylık vardır” ayetinin manası çerçevesinde bize düşenin sefer olduğunu, zaferin Allah'ın elinde olduğunu da haykırmaktadır. Hayatınız kışa döndüğü zamanlarda karamsarlığa, ümitsizliğe düşmeyin; geceyi gündüze, kışı bahara çeviren kudret-i İlahi hakimdir, daimdir demektedir.

Nisan ayının gelmesiyle bahara merhaba dediğimiz şu günlerde etrafımıza bu manayla da bakalım. Durumuzu, konumumuzu, duygu durumumuzu her şeyin sahibine göre ayarlayıp gayretimizi ona göre kamçılalım.

Ve asla hiçbir zaman ve zeminde ümitsizliğe kapılmayalım. Kader hakimdir ve adildir. Geç gelen bir bahar asla aldatmaz. Sabır zaferle taçlandırılır. Bize düşen kendi vazifemizi yapmak, baharın daha görünür kıldığı kudrete ram olmaktır.

Şimdi zaman, kendimizle beraber dışımızdaki bütün renkleri görmek, hemhal olup kardeşlik şarkıları söylemek zamanıdır. El ele verip baharı yaşamak zamanıdır. Çünkü bizler, çilesi çekilmiş davaların bahar zamanlarını yaşayanlarız. Çünkü bizler, kışta gelip hakikat tohumlarını ekenlerin ardından cennet-asa baharlarda gelen ve zemnimizde açan çiçekleri buket yapıp vefayla onlara sunacak olanlarız...

NIHAT ÖZTOPRAK

KLASİĞİN BAHÇESİNDE BAHAR:
NIHAT ÖZTOPRAK İLE EDEBİYATIMIZDA BAHAR

SÖYLEŞİ: ● RANA SENANUR DOĞAN

Klasik Türk edebiyatının şiir anlayışında iyimserlik ön plandadır.

Klasik şiirimiz geleneğin beslediği en zarif ve güçlü kaynaklardan birisi. Bu şiirin temeli, kaynakları oldukça çeşitli ve zengin. Fikrî temellerini göz önünde bulundurduğumuzda klasik şiirimiz için bahar ne demektir?

Evet, klasik şiirimizin kaynakları arasında tabiat da var, sosyal hayat da var. Hatta şöyle söylemek mümkün, şairlerin bir ayağı fikir dünyasında, hayal dünyasında diğer ayağı, sosyal hayatta ve tabiatta. O fikirlerini anlatırken sosyal hayattan hep örnekler getirirler. O örneklerden bir tanesi de bahardır. Mevsimler içerisinde en fazla şairlerimizin baharı konu ettiğini görüyoruz. Çünkü Klasik Türk Edebiyatı'nın şiir anlayışında iyimserlik ön plandadır. Kötümserlik ikinci plandadır. Görünürde her ne kadar şairlerimiz bilhassa mutasavvıf şairlerin çok ah ettiğini, dertten, elemenden, kederden söz ettiklerini görsük de aslında onlar edebiyatın mecaz dünyası içerisinde dile getirilmiş hususlardır. Birer mecazdır onlar. Görüldükleri gibi değildir. Anlamaları mecazen olumlu ve güzel şeylerdir. Dolayısıyla mevsimler içerisinde de biz bu iyimserliğin bir tezahürü olarak baharı şairlerimizin daha çok

ele aldıklarını görüyoruz ve de bu edebiyatta, Klasik Türk Edebiyatı'nda temel üzerinde durulan konu, merkeze alınan konu aşktır. Aşkın muhatabı olan sevgilidir. Dolayısıyla sevgiliyi en güzel yansıtan örneklerden birisi de bahar olduğu için bizim şairlerimizin bahara çok farklı bir önem verdiklerini görüyoruz.

Modernleşme ile başlayan medeniyet krizimizde klasik şiirimize pek çok saldırıda bulunuldu. Bunlardan en yaygın olanı da klasik şiirin sosyal hayattan, sıradan insanların yaşamından uzak olduğu yönündeydi. Baharın şiirin içerisinde bu derece neşv ü nemâ bulması bizlere klasik şiirin gündelik yaşamın bir parçası olduğu gerçeğini de göstermez mi?

Bizim şairimiz baharı sevgiliyle özdeşleştirmişti. Bahar sevgili, sevgili bahardır. Baharda tazelik vardır. Sevgili de tazedir ve güzeldir. Baharı oluşturan çiçeklerdir, yeşilliklerdir. Sevgilinin de yüz güzelliği bilhassa işlenirken hep baharla ilgili unsurlara teşbih edilir. Dudakları kapalıyken goncaya benzetilir; açılırken, gülerken, tebessüm ederken güle benzetilir. Yanaklar yine aynı şekilde güle benzetilir,

laleye benzetilir, gözler nergise benzetilir. Kulaklar güle benzetilir. Sevgili anlatılırken adeta baştan sona bahar işlenir. Sevgili, Ahmet Paşa'nın şu beytinde belirttiği gibi güzellik baharıdır: Dedim ey hüsn baharı nola ger hanemizi / Hadd ü kıaddünle bugün pür-gül ü şimşâd.

Yine sevgilinin boyu en çok serviye benzetilir. Sevgili servi gibi uzun boyludur. Rüzgârda hafif salınan servinin görüntüsü sevgilinin aheste yürüyüşüyle eşleştirilir. Sevgili gençtir, güzeldir. Dolayısıyla servi de meyvesizdir. Yine bu edebiyatın içerisinde sevgili ve aşk konusu işlenirken deminki söylediğimiz gibi kesinlikle bunları anlatma konusunda tabiatın örnekler getirilir. Bir mısra fikir beyan ediyorsa diğer mısra o fikri destekleyen bir tabiat hadisesinden veya tabiatın söz eder. İşte onun için bu edebiyatı sosyal

hayattan, tabiatın, bahardan kopuk olduğunu söylememiz asla doğru değildir. İnsan bilmediğinin cahilidir, bilmediğine düşmandır. Dolayısıyla bu edebiyatı yani bir divanı bile baştan sona okuyup incelememiş olan insanların tabii bundan başka söyleyeceği bir şey yoktur. Dünya edebiyatlarına da baktığımızda tabiat konusunu bilhassa bahar konusunu Klasik Türk Edebiyatı kadar yoğun bir şekilde işleyen başka bir edebiyat yoktur kanaatindeyiz. Bunların etrafında akla gelebilen bütün ağaçlardan, akla gelebilen bütün çiçeklerden az veya çok bu edebiyatta söz edilmiştir ancak tabii ki merkeze gül, bülbül ve servi alınmıştır. Çünkü herkesin bildiği unsurlardır bunlar. Şairler vermeye çalıştıkları fikirlerinin anlaşılabilirliği için mutlaka hayattan herkesin anlayabileceği örnekler getirirler. Bu örneklerin başında tabiatla ilgili olanlar gelir.

Bizim şairimizin şöyle bir yapısı vardır, bahar geldiğinde birisini övmek üzere bir şiir, bir kaside yazacaksa bunu bahariye olarak yazar.

Hocam çiçeklerden söz etmişken gülün bu kadar yoğun kullanılmasının Resulallah'la (s.a.v.) ilişkilendirilmesi de etkili değil mi? Bu kadar yoğun bir şekilde gül üzerinde durulması aslında bir yerde tevriye gibi kullanımı var; sevgili ama hangi sevgili?

Tabii ki mesela Ruhî meşhur terkip-bendinin daha ilk beytinde “Sanman bizi kim şîre-i engûr ile mestûz / Biz ehli harâbât-danuz mest-i Elest'üz” (=Bizi üzüm şarabı ile sarhoş oldu zannetmeyin. Biz Elest meclisinde sarhoş olmuş meyhane ehliyiz. Oradan beri sarhoşluğumuz geliyor ve devam ediyor.) derken bir mesaj veriyor. Aşağı yukarı şairlerimizin hepsi mecazî aşktan bahsetmişler ama bu mecazî aşkı zaman içerisinde ilahî aşka yükseltmişler. Bazen de aynı şiir içerisinde hem mecazî aşkı hem ilahî aşkı işlemişler ve oradaki gülü, laleyi, serviye, çınarı işlerken hep dini semboller olarak onlardan istifade etmişler. Servi elif harfine benzetilmiş. Elif düz ve dikine bir çizgi olduğu için hem teklifiği hem de doğruluğu temsil eder ve Cenab-ı Hakk'ın sembolüdür. Yine gül yapraklarının çokluğu, güzel kokusu ve kırmızı rengi sebebiyle kesretin sembolüdür. Hz. Peygamberin sembolüdür. Çünkü Hz. Peygamber bir ilah olarak değil bir insan olarak yeryüzüne gönderilmiştir. Kesret âlemine gönderilmiş, kesretin bir parçası olarak gönderilmiş ama hem rengi hem güzel kokusu hem görünüşü hem de yapraklarının nahifliği dolayısıyla edebiyatımızda her yönüyle Hz. Peygamber'i temsil eden bir çiçek olarak görülmüş. Mesela tabiatın bir parçası olan suyu da Fuzûlî'nin Hz. Peygamber'le özdeşleştirdiğini görüyoruz. Su pak, temiz, temizleyici ve rahmettir. Hz. Peygamber de insanları günahlardan sakındıran, onları selamete erdiren, rahmet peygamberidir. Muhammed Lutfi onu bir beytinde risalet başının gül-i handanı olarak tanımlar: Ezel bâğ-ı risâletde gül-i handân olan dilber / O meydân-ı hidâyetde nûr-ı Yezdân olan dilber. Fuzûlî de Leylâ vü Mecnûn

mesnevisinde Hz. Peygamberi tavsif ettiği kısımda Yâsin sadef-i dür-i sıfâtun / Tâhâ gül-i bûstân-ı zâtun diyerek Yasin'in onun inciye benzeyen sıfatının sedefi, Tâhâ'nın ise zâtının bostanında yer alan bir gül olduğunu söyler.

Bahariye ve nevruziyeler klasik şiirimizin en güzel örneklerini bizlere sunuyor. Dönemin bahar havasını, o dönemde bahar ikliminin edebiyata yansımaları veriyor. Siz bu iki tür için neler söylemek istersiniz?

Bizim edebiyatımızdaki mevsimlerle ilgili türleri dikkate alırsak bahariye ve nevruziyeye türleri bizim edebiyatımızda gerçekten en çok işlenenlerdendir. Bizim şairimizin şöyle bir yapısı vardır: bahar geldiğinde birisini övmek üzere bir şiir, bir kaside yazacaksa bunu bahariye olarak yazar. Yaz geldiğinde temmuziye olarak yazar, sıcaıklardan söz eder. Güz geldiğinde hazaniye olarak yazar, tabiatın solmaya başladığından söz eder. Kış geldiğinde ise şitaiye olarak yazar. Bahar mevsiminde birisini methetmek üzere bir kaside yazmayı planlayan şair kasidenin ilk bölümünde -ona biz teşbib ediyoruz- baharı anlatır. O şiirler aynı zamanda bahariye olarak da adlandırılır. Tabii baharın müjdesini şairler daha önceden hem cemre ile hem de nevruz şiirleri ile verirler. Cemre için yazılmış şiirlere cemreviye, nevruz için yazılmış şiirlere de nevruziye denir. Havanın, suyun, toprağın ısınması birer hafta arayla. Şubatın son haftası ve martın ilk haftalarında birer hafta arayla oluşan bir hadisedir. Cemre konulu şiirler baharın gelişini müjdeleyen şiirlerdendir. Bunların sayısı azdır. Ancak baharın ilk günü olarak kabul edilen nevruz için daha çok şiir yazılır. Nevruz Türklerin ta Orta Asya'dan itibaren bayram olarak kutladıkları bir gündür. Yeni gün demektir. Onun için baharın müjdecisi olarak nevruziye yazma geleneği de vardır.

Klasik Türk Edebiyatı'nda bahar konulu şiirleri ikiye ayırmak lazım. Bir kasidenin girişinde bahar işleniyor daha sonra da

methiye, fahriye ve dua konularıyla devam ediliyorsa bu şiire “bahariye” adı veriyoruz. Şiirin tamamında bahar konu ediliyorsa ona “bahariyat” diyoruz. Edebiyatımızda bahariye örneği daha çoktur. Bahariyelerde baharın gelişinden, etrafın yeşillenmesinden, çiçeklerin açmasından, yaprakların oluşmasından, bahar rüzgarının esişinden söz edilir. İnsanların evde hapis hayatının sonlanmasından, tabiata açılmalarından bahsedilir. Bahar adeta insanların tabiata tekrar kavuşmaları sebebiyle sevinç ve neşe dönemidir. Bu duygular insanların aşkını arttıran tabiata, insana, insanlığa, canlı cansız tüm varlıklara ve onları yaratan Allah’a karşı aşkını da coşturan bir hususiyettir. Onun için baharı bizim şairlerimiz İslam olarak da görürler. Bahar İslam’dır. Birçok şairimizin baharı İslam karşılığında kullandığını görüyoruz. Çünkü İslam da insanlığa canlılık, sevinç, huzur, barış, esenlik, coşku getirmiştir. İşte bu coşkuyla İslam’ı şairlerimiz birleştirmiş. Belki bu meyanda

bir hususu daha söylemekte fayda var. Güzelin yüzü âşığın iç huzurunu oluşturduğu için, âşiğe mutluluk verdiği için o da bahardır. Sevgilinin yüzünü de bahar olarak tasvir etmişlerdir, düşünmüşlerdir. Mesela Ahmed-i Dâî bir beytinde sevgilinin gözünü nergise, yüzünü güle, saçlarını reyhana benzeterek adeta bahar tasviri yapmıştır: İy gözi nergis yüzi gül saçları reyhân-ı ter / Rûm içinde var mı sen teg bir beni müşkin tatâr.

Hocam peki klasik edebiyatımızda baharı bir isim üzerinden anlatacak olsanız bu kim olur? “Bahar deyince aklıma şu isim geliyor böyle güzel bahariyeler, nevruziyeleri var” dediğiniz kim var? Bizim de böyle kaynak olarak gidebileceğimiz?

Evet, güzel soru. Bahariye deyince benim aklıma Bâkî gelir. Bâkî zaten özünde neşeli bir şairimizdir ve hatırladığım kadarıyla divanında da yaklaşık 20 civarında bahar konulu şiir vardır. Bütün şiirlerinde

Bahariye deyince benim aklıma Bâkî gelir. Bâkî zaten özünde neşeli bir şairimizdir ve divanında da yaklaşık 20 civarında bahar konulu şiir vardır.

az veya çok baharı işlediğini, bahardan örnekler getirdiğini görürüz ama özellikle baştan sona yek ahenk bir şekilde işlediği bahar konulu şiirler bakımından Bâkî diğerlerinden öndedir. Tabii ki diğer şairlerimizde de bahar var, bahariye var. Şairlerimiz özellikle baharı işleme konusunda çok heveskâr, çok gayretli olmuşlar. Çünkü bahar okuyucunun da içini rahatlatan bir yapıya sahip.

Son olarak sizin içinde yeniliklerin olduğu bir bahar çiçeği gibi açılan çalışmanızdan bahsetmek istiyorum. Klasik Türk Edebiyatı'nda kadın Şairler çok mühim, büyük emek isteyen kolektif bir çalışma. Bundan biraz bize bahsedebilir misiniz?

Evet, Klasik Türk Edebiyatı'nın çiçekleri diyebileceğimiz kadın şairler üzerinde

daha önceden yapılmış çalışmalar vardı ama son araştırmaları da dikkate almak suretiyle bu konunun yeniden ele alınma zamanı gelmişti. Ayrıca Osmanlı dönemi kadın şairleri için gerçekleri yansıtmayan yorumlar da yapılıyordu. Konuyu yeniden ele alma ve doğru biçimde ortaya koymak gerekiyordu. Bu maksatla konuyu yeniden ele aldık. Bizim tespitlerimize göre klasik tarzda şiirleri olan 90 civarında kadın şairi var. Bunlardan 34'ü divan ya da divançe sahibi. Türk Edebiyatı'nda kadın şairler Zeynep Hatun, Mihri Hatunla birlikte 15. yüzyıldan itibaren görülüyor. Daha sonraki yıllarda da üçer beşer kadın şairinin olduğunu görüyoruz ama bilhassa 18. yüzyılda kadın şairlerin çoğaldığını görüyoruz. O dönemde matbaanın Osmanlı'ya gelişiyle birlikte kadın dergileri görülmeye başlıyor. İşte o kadın dergilerinde kadınlar da şiirlerini yayımlıyorlar. Kadın şair sayının bilinen-den daha fazla olduğu kanaatindeyiz. Zira şairlerle ilgili en önemli kaynaklardan olan şair tezkirelerinde bilindiği gibi her şaire yer verilmiyor. Daha çok birinci sınıf şairlere ve merkezlerde yaşayanlara yer veriliyor. Anadolu'nun çeşitli illerinde yaşayan şairlere ulaşamayınca onlardan söz etmiyorlar. Bu sebeple sayı yanıltıcı. Bunun çok üzerinde kadın şairleri vardır kanaatindeyiz. Bunlar belki

Klasik tarzda şiirleri olan 90 civarında kadın şairi var. Bunlardan 34'ü divan ya da divançe sahibi.

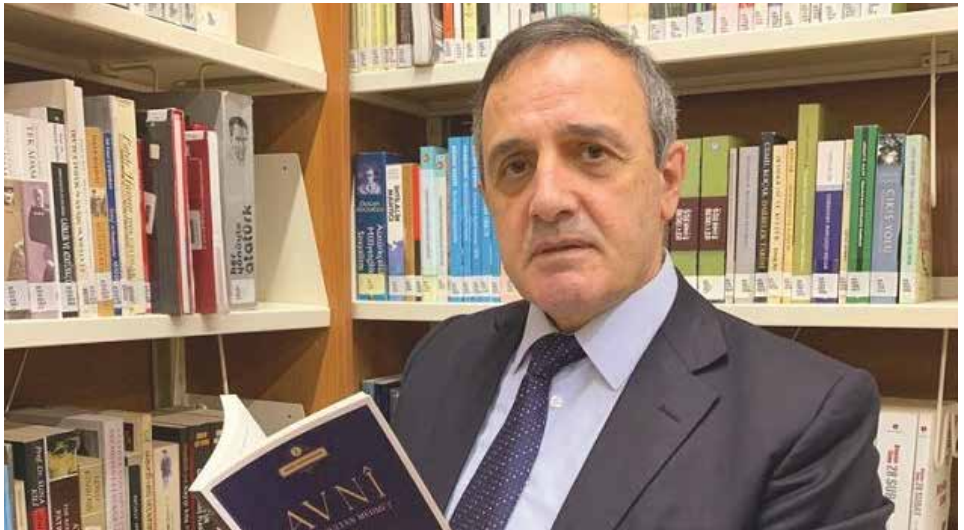
zaman içerisinde mahalli bölgelerdeki yazmaların ele geçmesiyle ve şahsi koleksiyonların incelenmesiyle ortaya çıkacaktır. Bizim çalışmamız kadın şairler üzerine ilgiyi artırmıştır.

Yapılan bu çalışma sayesinde Osmanlı coğrafyasında yaşamış kadın şairleri tespit edilmiş, şiirleri değerlendirilmiş, örnekler verilmiş ve genel tablo ilim ve kültür camiasına tanıtılmıştır. Herkesin merak ettiği erkek şairlerle aralarında farkın olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bunu merak ediyorum mesela. Var mı hocam?

Var. Aslında şöyle, bilindiği gibi Klasik Türk Edebiyatı'nda cinsiyet yoktur. Yani bir şiirin erkek tarafından mı kadın tarafından mı yazıldığı belli değildir. Aşk, âşık ve sevgili hem erkek hem de kadınlar tarafından benzer şekilde anlatılıyor. Ancak detaya inildiğinde farklılıklar olduğunu biz görüyoruz. Mesela kadın şairler an-

nelerinden, babalarından, kardeşlerinden yani akraba ve çevrelerinden erkeklere nazaran daha çok söz ediyorlar. Onlara mersiyeler yazıyorlar. Onların doğum, düğün, sakal bırakma, hacca gitme tarihlerini düşünüyorlar. Gelenekte akrabalarından söz etmek, yakınardan söz etmek yaygın değil. Hazreti Allah'tan ve Hz. Peygamber 'den sonra diğer din büyüklerinden söz etmek var. Daha sonradan da dönemin devlet büyüklerinden söz etmek var ama kendi annesi ve babası bir devlet adamı değilse, bir din büyüğü değilse ne kadar çok severse sevsin, şairin ondan söz etme alışkanlığı yoktur. Fakat kadın şairler bunu değiştiriyorlar. Daha duygusal yaklaşıyorlar ve kendi çocuklarından, eşlerinden, annelerinden, babalarından, kardeşlerinden, yakınlarından da söz ediyorlar, onlarla ilgili hadiseler tarih düşürüyorlar ve onlara mersiye yazıyorlar. Başka farklılıklar da var. Mesela anne şiiri dediğimiz ninni konusunda da kadın şairlerin kendi çocuklarına, yeğenlerine falan ninni yazdıklarını görüyoruz. Şarkıya da erkeklere nazaran daha düşkünler ve daha çok şarkı yazdıklarını ve şarkılarının da özellikle kendi dönemlerinde bestelendiğini görüyoruz. Tarikat ilişkilerinde de farklılıktan söz edilebilir. Kadın şairlerin hemen hemen tamamı bir tarikata bağlıdır. Şeyhlerine yazdıkları şiirler bunun göstergesidir. Bu sebeple beşerî aşkın yanında ilahî aşkı da çok işlerler.

Edep biliyorlar yani.

Edep biliyorlar. Hepsi bilgili ve kültürlü aile çocukları. Çok iyi eğitim almışlar. Kuran, hadis, fıkıh gibi dini bilgiler; Arapça ve Farsça başta olmak üzere Rumca, Fransızca, İtalyanca diller; hat, tezhip, musiki gibi güzel sanatlarda eğitim almışlardır.

Külliyyata dönecek olursak, çalışmanızın daha ne gibi özellikleri var hocam?

On kitaptan oluşan bu külliyyatın “Şiirin Zarif Kalemleri” başlığını taşıyan ilk kitabında 38 kadın şairimizden örneklerle yer verdik. 2. kitap Mihrî Hatun’a (ö. 1512?), 3. kitap Fitnat Hanım’a (ö. 1780), 4. kitap Leylâ Hanım’a (ö. 1848), 5. kitap Şeref Hanım’a (ö. 1861), 6. kitap Sırrî Hanım’a (ö. 1877), 7. kitap Âdile Sultan’a (ö. 1899), 8. kitap Nakiyye Hanım’a (ö. 1899), 9. kitap Ferîde Hanım’a (ö. 1903), 10. kitap da Leylâ Saz Hanım’a (ö. 1936) ayrılmıştır. 2250 sayfadan oluşan bu külliyyatta 47 kadın şaire yer verilmiştir. Her kitabın sonunda, şiirlerde geçen motifler

ve terimler de izah edilmiştir. Böylece okuyucu, klasik şiirimizin dünyasıyla ilgili daha derin bilgiye sahip olabilecektir. Kitaplarda çok önemli bir uygulamamız daha var: Karekodlar. Bu uygulamayı biz ekip olarak hazırladığımız diğer çalışmalarda da kullandık. Her bölümde yer alan karekodlarda, kadın şairlerimizin varsa türbeleri, mezarları, ona etki eden kişilerin resimleri, ailesiyle ilgili görseller, eserlerinden örnekler ve kitapta yer alan her şiirin kaynak eserlerden alınan eski harfli görüntüleri yer almaktadır. Böylece Osmanlı Türkçesi çalışmak isteyenlere de imkân sunulmuştur. Meraklısı, ilgili karekodu okutarak orijinal metinle yapılan çalışmayı mukayese edebilecektir. Görseller buldukça ilave edilmekte ve zenginleştirilmektedir.

Bitmeyecek bir kitap gibi. Çok güzel.

Kesinlikle. Devamlı yenilenen bir çalışma halinde. Teknolojiden istifade etmek lazım bu tür yayınlarda. Biz de bunu yapmaya gayret ediyoruz. Bir de diğer çalışmalarımızda olduğu gibi bu külliyyatta da ekip çalışması gerçekleştirdik. Külliyyatta yer alan şiirlerin tamamını Zoom üzerinden toplantılar yaparak ekip halinde müzakere ettik. Her beyti okunuşu, nesre çevrilışı ve genel değerlendirmesi itibarıyla müştereken kontrol ettik. Son haliyle külliyyat için ortak aklın ürünüdür demek mümkündür. Külliyyat şu ana kadar büyük ilgi gördü bu sebeple okuyucularımıza şükran borçluyuz.

Keyifli sohbetiniz için çok teşekkür ederiz.

BİR ŞEY YAPMALI!

GAZLI BEZ

“Gazlı Bez” olarak bilinen ve tıbbi müdahalelerde sıklıkla kullanılan sargı bezini hepimiz biliyoruz. Araçlarda bulunması zorunlu olan ilk yardım kitlerinin de en önemli parçası. Evlerimizde ve işyerlerinde ilk yardım dolaplarının da en vaz geçilmez unsuru. Gazlı bezler; yara pansumanında, ameliyatlarda, kan ve sıvıların kurulanmasında, ayrıca geçici olarak kanama durdurmada kullanılır.

Bu bezlerin ismini neden “gazlı” olduğu muhtemelen pek düşünülmemiştir. Sargı bezine emdirilmiş bir tür ilaç olduğu varsayımı herkesin ortak kanaati gibi. Peki, o zaman biz soralım nedir bu “Gazlı Bez?”

Gauze

Avrupa’da ilk olarak Fransa’da kullanılmış olsa da ipekten dokunmuş ince bir kumaşı isimlendirmek için kullanılan bu isim İngilizceye geçince tüm dünyada yaygınlık kazandı. İngilizceden Türkçeye geçtiğinde ise biz ona ismi “gazlı bez” oldu. İsmi yaptığı yolculuğa baktığımızda ise bezin “gaz” ile pek de irtibatının olmadığını da görüyoruz. Bu ismin nereden geldiği ise oldukça ilgi çekici.

Filistin’in kadim şehirlerinden olan Gazze, Avrupa’nın karanlık dönemini ifade eden “Orta Çağ”da Müslüman şarktaki tüm belgeler gibi oldukça bayındır ve aydınlık dönemini yaşıyordu. Kumaş dokumacılığının, özellikle de ipek dokumacılığında önemli bir merkez olan Gazze’de üretilen tül gibi ince ipek kumaşlar Avrupa’da her soylu hanımın ve beyin hayallerini süslüyordu. Gazze’de dokunan bu özel beze bazı kaynaklara göre “gazzatum” adı verilmekteydi. En meşhur kullanım şekli ise “Gaza” olmuştur. Zamanla bu bez tıbbiyelilerin de ilgi alanına girmiş onlar da bu bezi kullanmaya başlamıştır. İngiliz ilaç sanayisi de tıbbi bir üretim

olarak bu bezi “Gauze”adıyla tüm dünyaya ihraç etmiştir. İşte bu adla ülkemize gelen bu beze biz de gazlı demişiz.

Gazze bezinin hikayesini iki sebepten dolayı paylaşmış oldum. Birincisi bize ait olanın altını çizmek, ikicisi ise yukarıda yer alan başlığa dikkat çekmek.

Gazze, asırlardır tüm dünyanın yaralarını sarıyor. Bunu yaparken ismi bile anılmıyor. Şimdi ise kendisi adım adım dünyanın gözü önünde yok ediliyor. Gazze’nin yaralarını hangi beze saralım?

Gazze ile alakalı söylenecek her şey söylen-di. Acılarımızı an be an izliyoruz. Dünyanın vicdanına sunulacak artık ne kaldı geriye? Canlı yayında yayınlanıyor her şey. Ve her şey biz yaşarken oluyor. Bir mucize bekliyoruz; Kızıldeniz’den geçer gibi, İsrail’den döner gibi. Ya da bir Medyen, bir Semud, bir Lut kavmi cezalandırması tekrardan. Dağılan insanlığı tekrardan bir araya toplayacak bir Selahaddin ya da...

İSLAMİYET - AZADİYET - ADALET - UHUVET

Derdimiz bir değil. Yaramız sadece bir yerden kanamıyor. Haramilerin bu dünyada saltanat kurduğu son üç yüz yıldır da bu yaralarımız kanmaya devam ediyor. Bazı yaralarımız kabuk bağlamış olsa da her an kanamaya hazır oldukça çok yaramız var. Hiçbir şey yapamamak da Gazze konusunu en azından konuşuyoruz. Ne olduğunu biliyoruz. Bir de ne olduğunu tam olarak bilmediğimiz ümmetin karartılmış coğrafyalarında kanmaya devam eden yaralarımız var. Örneğin Hindistan. Hiç konuşamıyoruz bile. Gündeme bile gelmiyor. Bir diğer yurdumuz ise Şarki Türkistan.

Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti 1933 yılında kurulduğunda Kelime-i Tevhid içe-

Asırlardır Dünyanın Yarasını Saran Gazze, Dünyanın Gözü Önünde Yok Ediliyor!

ren sancağına bir de “İslamiyet, Azadiyet, Adalet ve Uhuvvat” koyduran Uygur kardeşlerimiz için bu ilkeler mücadelelerinin özünü oluşturdu. Komünist Rusya tarafından yıkılan Türkistan’ın “azadiyet” ve “adalet” mücadelesi hiç durmadı.

Doğu Türkistanlılar, kısa süreli bağımsızlık dönemleri yaşamışlarsa da uzun yıllardır Çin’in etnik asimilasyon politikaları ile ezilmektedirler. Komünist Çin Halk Cumhuriyeti’nde sistem, ulusal çıkarlar doğrultusunda şekillenmiş; Çin’in 1949 yılından bu yana yürüttüğü politikalar Doğu Türkistanlıları asimilasyon ve etnik temizliğe maruz bırakmıştır. Öyle ki, Türkistanlıların sayısının 35 milyon gibi rakamlara ulaştığı belirtilmektedir. 1949-1952 yılları arasında 2 milyon 800 bin, 1952-1957 yılları arasında 3 milyon 509 bin, 1958-1960 yılları arasında 6 milyon 700 bin, 1961-1965 yılları arasında da 13 milyon 300 bin kişi ya Çin ordusu tarafından öldürülmüş ya da rejimin politikaları doğrultusunda oluşan kıtlık sonucu hayatını kaybetmiştir. 1965’ten sonraki katliamlarla birlikte, öldürülen Doğu Türkistanlı sayısı 35 milyon gibi inanılmaz bir rakama ulaşmıştır. Doğu Türkistan’da meydana gelen insan hakları ihlalleri, zaman zaman kimi insan hakları örgütleri tarafından dillendirilmiş olsa da bu girişimler, yaşanan zulmün engellenmesinde etkili olamamıştır.

Dini, millî ve kültürel köklerinden kopartılmak istenen ve gözlerini açtığı andan itibaren “Sincanlı” olduğuna inandırılmaya çalışılan bir tutsaklar ülkesi Doğu Türkistan. Doğu Türkistanlılar şimdi Kur’an okuduklarında dayak yiyor, Kur’an öğrenmek istediklerinde hapse giriyorlar. Daha doğmadan yasaklarla karşılaşıyor; eğer devlet tarafından “fazlalık” olarak addedilirlerse annelerinin karınlarından zorla çıkartılıp öldürülüyorlar. Kendi dillerini, tarihlerini öğrenme hakları yok. İstedikleri üniversiteye girmek, istedikleri işte çalışmak onlar için hayalden de öte. Hayatlarının her

aşamasında kimlikleri soruluyor onlara; aidiyetleri sorgulanıyor. Üstelik sorgulanmakla da kalmıyor, kendilerinden çalınıp yerine bir başkası konmaya çalışılıyor. Suçları bir hak talep etmekse bunun bedelini fazlasıyla ödüyorlar. Hesapsızca işkence görüyor, hapislerde ölüme terk ediliyorlar. Hapis hayatından ve dolayısıyla işkenceden evlerine dönenlerse normal hayatlarına bir daha asla dönemiyorlar. Çünkü artık ya psikolojik sorunlarla ya da fiziksel bir rahatsızlıkla yaşamak zorunda kalıyorlar..Çin Halk Cumhuriyeti, Doğu Türkistan’ı hâkimiyeti altına alıp bölgeyi “Sincan” (Kazanılmış Topraklar) olarak adlandırdığı tarihten bu yana, Doğu Türkistanlılara yönelik etnik temizlik ve asimilasyon politikası uygulamaktadır. Şu anda ise toplama kampları ile dünyada daha önce eşi benzeri olmayan teknikler ve işkencelerle bir halk yok ediliyor.

Bir Şey Yapmalı!

“Eli kalem tutanlar bu **davayı yazsın**. Hitabeti güçlü olanlar bu **davayı konuşsun**. Herkes bir şey yapsın; ama sakın Çünkü sessizlik öldürür!”

Filistin’in efsanevi komutanı Abdullah Galib Bergusi 2003 yılında beridir tutsak edildiği Ramle Cezaevindeki hücrelerinden bize bu şekilde seslenmektedir. O, bedeni tutsak alındığında “Bedenim tutsak edilse de kelimele-rimle direnmeye devam edeceğim!” diyerek işgale karşı kalem ve yazıyla direnmeye devam ediyor.

Özgür halkların, onurlu insanların mutlaka yapacağı bir şey vardır. Gazze’de Doğu Türkistan’da ya da herhangi bir yerde zulüm devam ediyorsa hiçbir şey yapmamak insan olmayı da imha eder.

DURSUN ALI TÖKEL

UMUDUN DİĞER ADIDIR BAHAR

SÖYLEŞİ: ● SERVET SENA SORKUN

Baharın bir derin manası; yaşam sevinci, gönül coşkusu, eğlence ve haz demleridir.

Baharın gelişiyle birlikte insanlar genellikle yeni umutlar ve başlangıçlarla dolu olduğunu hissederler. Sizce, baharın başlangıcı insana hangi duyguları aşılır ve sizin için bahar ne ifade ediyor?

Bu sorunuza güzel ve hoş cevaplar vermek isterim de...Lakin artık baharı görmüyoruz ki hissedelim, hissetmiyoruz ki yaşanmışlığı aktaralım. Şehirlerde bahar mı kaldı ki hislerimiz onunla coşsun! Bahar kalmadı da sanki diğer mevsimler mi kaldı; hepsi karıştı birbirine. Kıştan birden yazıya geçiyoruz, bahar aralarda kayboldu; yazdan da sonbahara sefer etmemiz lazım lakin o da hayal oldu. İnsan gibi mevsimlerde karıştı birbirine.

Nasrettin Hoca'ya "hocam kışın donuyoruz, yazın da yanıyoruz, ne olacak bizim halimiz?" diye sormuşlar hoca da demiş ki: "Sus be evladım! Hiç bahardan şikâyet eden var mı?" Bu misal elbette biz de bahardan şikâyet etmeyiz. O kutlu misafiri bir yakalacak eni konu karşılayacak, layıkıyla ağırlayacak ve şanına yakışır bir şekilde de uğurlayacağız, lakin kendisiyle müşerref olmayalı yıllar oldu.

Bahar hangi duyguları aşılır? Bence umu-

dun diğer adıdır bahar. Lakin bunu anlamak için de çok şiddetli kışlar yaşamak lazımdır; şimdi kış yok ki baharın gelmesine şöyle ciğerden sevinelim! Şiddetli kıştan bıkip usanmış, sanki bir daha ışığı ve ısıyı görmeyeceğini zanneden insanlar için bahar, sonsuz bir umut ışığıdır. Baharı görenler, kardelenlerin karları delerek çıktığına, karların ve buzların eridiğine bizatihi şahit olanlar derler ki "kış da bitmiş, umutsuz olmamak gerekirmiş" Bahar gelir ve herkesi -Nevruz kutlamalarından da anlıyoruz ki- derin bir sevinç kaplar. Yine insanlar baharla anlarlar ki, hiçbir hal ilanihaye kalıcı değildir, her şeyin bir sonu vardır; kış acıarsa bahar da devalardır, ilaçlardır. Bahçelerde açan çiçeklerle beraber, somurtuk yüzleri de tatlı bir tebessüm karşılar: "Allah'ım! Şükürler olsun, şu dondurucu soğuklardan kurtuluyoruz!"

Kışın adeta buzlar gibi donup kalan neşe ve sevinç de baharla birlik de aynen buzlar gibi eriyip yeniden insanda tebellür etmeye başlar. Baharla hayat dünyaya adeta yeniden döner ve insan bunu ya-

Baharın bir derin manası; yaşam sevinci, gönül coşkusu, eğlence ve haz demleridir.

şarken her sene hayata ve yaşamaya olan güvenini yeniden tazelemiş olur.

Bahar bana ne ifade ediyor? Onu görmeyeli o kadar yıllar oldu ki, kokusunu, rengini, yüzünü cemalini unuttum. Eğer yine çocukluğumda olduğu gibi onunla, Hıdırellez görkemli günlerde olduğu gibi karşılaşırsam o zaman neler hissettiğimi yazacağım/anlatacağım inşallah. Bahar aynı zamanda yeniden diriliştir ya, ben de onunla bir daha mülaki olursam yeni bir dirilişle uyanacağım demektir...

Baharı karşılarken, bu mevsimin manevi boyutunu nasıl değerlendirirsiniz?

Her şeyin bir maddesi olduğu gibi bir de

manası varsa -ki vardır- baharın da manası olmalıdır ve o da en temel manada "diriliş"tir. Kışın her şey adeta ölmüştür, yok olmuşçasınadır, lakin baharla bir de bakarız her şey tekrar yavaş yavaş dirilmeye başlar. Demek ki ölüm diye bir şey yoktur. Toprağa karışıp gözümüzden gizlenen olan nebatat, meğerse yok olmamıştır, sadece yeniden ve daha güçlü doğmak için bir müddetliğine yer altında uyulamaktadır. Sonra Bahar adlı İsrail gelir ve tabiata Sûr'unu bir üfler ve her şey birden dirilişe geçer! Bahar der ki insana "Sen de işte böyle dirileceksin, ölümü yok oluş filan zannetme!"

Baharın bir diğer manası; hiçbir zorluğun ilanihaye devam etmeyeceğidir.

Kış, bütün sertliğiyle hükümrانlığını ilan eder, tek hâkim odur, onun borusu öter her yerde, o kadar ki kış hep kendisinin hükmünün geçeceğini, kimsenin kendisini alt edemeyeceğini zanneder, mağrurdur

Her şeyin Müslümancasında olması gerektiği gibi baharın Müslümancası da onu, onu verenle beraber düşünmek, onu verenle beraber yaşamaktır.

bu yüzden mütekebbirdir. Ama işte cemreler havaya, suya, toprağa düşüyor derken o sepsert kış hazretleri titremeye, erimeye başlar; küçücük çiçekler bile onu delip geçer, hayata gülümserler. Kış anlar ki artık sonu gelmiştir. İstemeye istemeye krallığını bahara bırakır ve bir müddet de o saltanat sürer. Fakat bahar da kendisini hükümdar zannederken, yaz gelir ve onun ölüm fermanını imzalayıverir. Yaz hazretleri de bir gurura kapılır, güçlüdür, kuvvetlidir, sıcaktır, yakmaktadır, her yerde hükümferma odur. Lakin son bahar rüzgarları bir esmeye başlar ne sıcaklığı kalır yazın ne gücü ne de hükümlüğü. Sonbahar da her şeyi tozu dumana katıp ağaçları soyup soğana çevirmekle mağrurken, kış yeniden gelir ve sonbaharın tebesümleri donuk bir çehreye dönüverir. Bu mana derin manadır; saltanat kimseye baki kalmaz ve bir gün herkesin saltanatının yerinde yellere esecek demektir ve şu ayetin bize anlatmaya çalıştığı derin bilgelik kaplayıverir ruhlarımızı: “Biz, bu gâlibiyet ve mağlubiyet günlerini insanlar arasında döndürür dururuz.” (Âli İmran-140)

Baharın bir derin manası; yaşam sevinci, gönül coşkusu, eğlence ve haz demleridir. Kışın evlerinde mahpus olmuş insanlar baharla tabiata koşarlar ve hayatın dirilişine, neşesine, sevincine ortak olurlar. Bu mana “her zorluğun ardında muhakkak bir kolaylık vardır”a da işarettir. Güneşin doğacağı an, tam da karanlığın en kesif anı olduğu gibi, kışın en sertmiş gibi estiği zaman, kar-

delenlerin de yer altında buzları yırtarak çıkmaya başladığı andır, bunun gibi rahmetler de zahmetlerin en zifiri karanlığı çöktüğü zaman tebessüme başlıyor demektir.

Bir Müslümanın baharı nasıl olmalıdır?

Bahar tabiatın, hayvanatın, insanın baharıdır ve herkese gelir, sadece Müslümana gelmez elbette. Her şeyin Müslümancasında olması gerektiği gibi baharın Müslümancası da onu, onu verenle beraber düşünmek, onu verenle beraber yaşamaktır. Varlığı görüp de Vareden’i görmemek; görmemelerin, körlüklerin en beteriştir. Kuran’ımız, insanlara seslenirken, bahardan, kışın ölmüş olan tabiatın dirilmesinden bahseder ve Yaratıcı’ya işaret ederek eşsiz güzellikleri, nimetleri bizlere bahşedene şükrü unutmamamızı tembih eder. Bahar, bir Müslüman için uyanış, diriliş ve fark edişlerin cennetidir. Orada ölümden dirilmeyi bizzat müşahede eder; her şeye olduğu gibi tabiata da hikmet nazarıyla bakmayı ihmal etmez; baharı yeniden diriliş günü olan ba’sü ba’del mevt’in provası kabul eder. Ahirete, yeniden dirilişe inanmayan nankör insan, bunu her sene bizzat gözlemlemesine rağmen inkarına bin bahaneyi kalkan eder. Bir Müslüman için bahar, Allah’ın vaatlerinin eşsiz bir simülasyonudur. O adeta, cennetin bir ön izlemesidir. Kış, dünya hayatı ve ölüm, bahar ise diriliş ve cennete yapılan bir yolculuk gibidir.

Divan edebiyatında baharın sembolik anlamları sıkça işlenmiştir. Bu dönemde bahar, genellikle yeniden doğuş, umut ve aşk gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Sizce, Divan edebiyatındaki bahar temsilleri, günümüz kültürü ve edebiyatına ne gibi katkılarda bulunmuştur?

Bu, çok uzun bir bahis. Ama şunları söylemek lazım kısaca: Nasıl Tanzimat edebiyatı bir “Sonbahar” edebiyatı, Servet-i Fünûn edebiyatı bir “Kış” edebiyatı ise Divan edebiyatı da bir “Bahar” edebiyatıdır. Onda kış, sonbahar, yaz yok mudur? Elbette vardır. Fakat Bahariyelere baktığımız zaman

Kültür ve medeniyetimizde tenkit düşüncesinin gelişmemesinin en mühim sebeplerinden biri de budur: Nimeti görmekten külfeti görmeye fırsat bulamamak

onlara oranlar Şitaiyeler (kış şiirleri), Temmuziyeler (Yaz şiirleri) ve Hazaniyeler (Sonbahar şiirleri) çok çok azdır.

Bunun basit bir sebebi var; Şair içinde bulunduğu medeniyetin bir sözcüsüdür. Bizim medeniyetimiz **hüsn** (Güzellik) üzerine kurulu bir medeniyettir. Yaratan Allah güzeldir ve güzeli sever, dolayısıyla güzelden çirkinlik sadır olmayacağına göre çirkin diye bir şey yoktur. Peki çirkin dediğimiz şey nedir? İşte o, olana göre değil, bakana göre çirkin olandır. Yani çirkinlik olanda değil, bakanın gözündedir. Öyleyse çirkin gören kişi, Müslümanca bir terbiye nezaretinden geçmemiş kişidir. Bu basit bir iş değildir; medeniyetimizin

ana damarlarından biridir. Dolayısıyla, baktığında kusur görmeme, hata aramama, yanlış odaklanmama hep bu düşünceyle ilgilidir. Akıllı kusuru kendisinde arar, başkasında değil. Bu yüzden Sadî'nin şu mısraı asırlar boyunca kültürümüzün en mühim mottolarından biri olmuştur: **Dide-i ayb-cûy hüner ne bîned**: Ayıp arayan, kusur kovalayan bir göz hiçbir marifet, hüner görmez.

Kültür ve medeniyetimizde tenkit düşüncesinin gelişmemesinin en mühim sebeplerinden biri de budur: Nimeti görmekten külfeti görmeye fırsat bulamamak. Yahya Kemal bunu o kadar güzel ifade eder ki: "Türk, güzeli seyretmekten çirkinini görmeye fırsat bulamaz". Dolayısıyla Divan şairi göklere, yerlere, bahçelere, yıldızlara, denizlere, bağlara, dağlara nereye baksa Sevgiliden izler görür. Her yer sevgiliden işaretler taşımaktadır. Bahar bu düşüncenin en görkemli ifadesidir. Alem bir **bezm** (barış içinde mutlu yaşama) ve **Rezm** (Savaşlarla yaşama)den ibarettir. Bir şarkımızın "Sen neşeden haber ver derdi herkes tanıyor" demesi gibi savaşı herkes biliyor; şair bahardan, onun eşsiz güzelliklerinden, ondaki sevgilinin izlerinden bahseder. Nereye baksa kusuru değil, nereye baksa baharı görür.

Bakın divan şairinin bahar anlayışından nerelere geldik! Bunların günümüz kültürüne katkısı el'an halk içinde mutteberce yaşamaktadır: Güzeli görmek, güzeli sevmek ve çirkine bigâne olmak. Ama bunların edebiyatımıza tesiri ne dersenez, kocaman bir hiç derim! Divan şiirini o kadar kuvvetli bir inkâr balyozu indi ki beynimize, hala o edebiyatı, onun arkasındaki muazzam varlık anlayış, kavrayış ve bakışını idrak edemedik, kaldı ki zihniyetini satırlarımıza yansıtalım! Nerede bir karamsar, kötümser, umutsuz bir nazar varsa orada Müslümanca bir bakış yoktur! Günümüz edebiyatı da Batılılaşma devrinin ana başlangıcı olan Tanzimat'tan beri köklerini borçlu olması gereken büyük Türk edebiyatı okyanusundan değil, taklitçisi olduğu Batı derelerinden (Çünkü onun okyanusundan da bîhaber) nemalanmaya (Sezai Karakoç hariçti) ısrar ediyor.

Bu yıl bahar, adeta bayramla birleşerek insanlara umut ve sevinç getiriyor. Sizce bayramlar, insan ilişkilerini nasıl etkiler ve bu özel günlerde hangi değerlere vurgu yapılmalıdır?

Oldum olası bayramlarla aram pek hoş olmamıştır. Coşkuyu, neşeyi, eğlenceyi, bir arada seyrüsefer eden cümbüşlü anları, kalabalıkla içinde kalmayı seven bir tabiatım yok. Sakinliği, yalnızlığı, kendimle kalmayı yeğlemek, beni her türlü etkileşimli ortamlardan mümkün olduğunca uzak durmaya sevk ediyor. Peki bunu başarabiliyor muyuz? Tabii ki maalesef hayır. Bir toplum içinde yaşıyoruz, onun normlarına tabiiyiz, onu ancak bir miktar esnetebiliyoruz. Bayramların doğası sevdikleriyle mutlu ve neşeli ortamlarda bulunmaya çağırır bizi; zira hayatın keşmekeşi içinde bu pek de mümkün olmaz. Yılda birkaç kez, insan bu anlamdaki hayalini gerçekleştirir. Aramazlar arar olur, sormazlar sorar olur; insan "değerli" olduğunu, "önemli" olduğunu hisseder ve bu his insanı insan kılmaya, insan tutmaya devam eder. Öyle ki, kişi yaşadığını ve bu alemde bir yeri ve

önemi olduğunu iliklerine kadar hisseder.

Bunu başarmak ve yaşamak kolay değil; üç bayram günü boyunca evine birilerinin sürekli gidip geldiği bir insan belli ki çok sevilen bir insandır, bu kadar seviliyor olmak da hiç kolay değildir. Bu kişi zamanında nasıl köprüler atmıştır ki yıllar geçtikçe sevilmesi hiç azalmaz. Bunun sırrı da şüphesiz bilhassa çocukları, gençleri bir hazine görmek, onlara ilgi göstermek, onları sevmeden ziyade saymak, görüşlerine değer vermek, bilhassa ekonomik yönden onları beslemek, darına koşmak, zoruna el atmak, ihtiyaçlarına kulak kesilmekle mümkün olur. Yarın meyvelerine ve gölgelerine muhtaç olduğumuz ağaçlar bugünün cılız fidanlarıdır. O fidanları koruyup besleyelim ki yarın gölgeleri ve meyveleri bize el uzatsın.

Rasim Özdenören, Amerika yıllarını anlatırken oradaki toplumsal hayat ve insan ilişkilerinden de bahseder. En çok üzerinde durduğu konuların başında Batı toplumundaki insanların içine düşmüş oldukları derin ve korkunç yalnızlık geliyor. İnsanların evlatları bile ana babalarını arayıp sormaktadır, bir araya gelip mutlu oldukları Noel gibi en büyük bayramlarında bile bu hasreti doya yaşayamamaktadırlar (Bu konuyu çok iyi işleyen Robert de Niro'nun harika bir filmini tavsiye etmek isterim: Everybody's Fine: Herkesin Keyfi Yerinde).

Rasim Özdenören'e göre, Batılıların sürekli, Doğum günü vs. günler icat etmelerinin ardında bu yalnızlıklarını giderme ve hep beraber olabilme arzusu yatmaktadır. Anlaşıyor ki, bireysel olarak yaşamak arzusu güzel ama bedellerini ödemek de hiç hoş değil.

Bizim bu günlere ihtiyacımız var mı? Ramazanlar Ramazan, Kurbanlar Kurban, Bayramlar bayram iken yoktu. Ama onlar tatilli yalnızlıklara tercih edilip ıssızlığa terkedileli beri, insan da ıssızlığa mahkûm ve mecbur kalınca şimdi düştüğü denizde sarılacak yılanlar aramaktan gayri bir yol da kalmamış oluyor.

FATİH SULTAN MEHMED'İN ANNESİ

HÜMA HATUN

*Tarihin seyrine mühür vuran ye'diyle,
Asırların ışığı; İstanbul emanetiyle,
Dehası bağrında demlenen "Şehzade
Mehmed"iyle",
Devletler deviren kutlu evladın anası
Hüma Hatun*

Asırlar boyu tüm milletlerin dileği İstanbul'u Türk Milleti'ne armağan eden Fatih Sultan Mehmed'in tarihlerin açık ve net bir şekilde tanıtmadığı annesi Hüma Hatun hakkındaki rivayetler tarihi süreçte birbiri ile çelişir durumdadır. Esasında Fatih Sultan Mehmed'in annesinin kim olduğu hakkındaki bilgileri Aşıkpaşaoğlu, Neşri ve Münencimbaşı gibi kaynaklardan öğrenmek mümkündür. Lâkin tarihten bugüne bu konu hakkındaki tartışmalar devam etmektedir. Mesela; asrımızın, İsmail Hami Danişmend, Ali Himmet Bekri gibi tarihçileri Fatih'in annesinin İsfendiyaroğlu İbrahim Bey'in kızı Hatice Halime Hatun olduğu üzerinde ısrarla durmaktadırlar. Ancak Dukas gibi çağdaş pek çok Bizans kaynağı ise Fatih'in annesinin yabancı olduğunu iddia eder.

Topkapı Sarayı Arşivi'nde yer alan tarihsiz bir vakfiye ise Dukas gibi tarihçileri teyid eder niteliktedir.

Mezkûr vakfiyenin baş tarafında Fatih'in tuğrası bulunmakta, sağ alt tarafında Ali bin Yusuf el-Fenari'nin, sol tarafında ise Anadolu Kazaskeri Ali bin Şeyh Ahmed bin Şeyh Mehmed'in imzaları yer almaktadır. Arapça tutulan kayıta Fatih'in annesi için şöyle denir;

"Dürretü tâcû'n-nisâ fi'il-âlemin gurretü cebheti'l-İslâm ve'l-müslimîn meliketü'il-melikât, müsdiletü siyâbi'il-hasenat ve'il-müberrât es-sittü'l-celiletü el-müeyyed bi-te'yidi'l-meliki'l-ilâh Hatun binti Abdullâh el-kâyinetü fi mahrûseti Berûsû-humiyet ani'l-be'sabî-venbi'l-imareti'l-Muradiye-eskeneha Allahu Teâlâ fi â'lâ ...." yani; "kadınların tacındaki inci, Müslümanların yüzündeki nur, kadın sultanların sultanı, hayırları, iyilikleri çok şanı yüce kadinefendi" gibi pek çok övgüye ve metnin devamında

duaya layık görül-
dükten sonra yazılan
"Hatun binti Abdullah"
künyesi çağdaş tarih-
çileri doğruladığı gibi
"Fatih'in annesi kimdi" so-
rusunu yeniden akla getirir.
Fatih'in annesini ilk araştıran
isimlerden Osmanlı tarihçisi Pe-
çevi'ye göre Hüma Hatun Fransız
asıllıdır.

Meşhur Osmanlı tarihçilerinden olup, 1650'li yıllarda hayatını kaybeden İbrahim Peçevi, yaşamış olduğu yıllarda Fatih'in annesinin kimliğini ilk olarak araştırıp soruşturduktan sonra kaleme alan kişidir. Peçevi, Hüma Hatun'un aslen bir Fransız olduğunu, korsanlar tarafından kaçırılıp yolunun bir şekilde Osmanlı sarayına düştüğünü ve hamile kaldıktan sonra Müslüman olduğunu iddia eder. Dönem tarihçilerimiz Peçevi'nin bu yorumunu kati surette reddeder ve bir Fransız elçisinin hayal dünyasının ürünü olarak görürler. Peçevi ise eserinde mevzuyu şöyle anlatır;

"Hafiz Paşa'nın sadareti sırasında Arzodası'nda oturuyor idim. Françe elçisi geldi. Vezir-i âzam taşra çıkınca bir saat elçi ile sohbet vaki' oldu. Bununla gayet iftihar ederler ve -Sultan Mehmed'den sonra gelen şanı yüce padişahlar Françe padişahlarının akrabalarıdır- derler! ve her zaman - Memleketimiz Âl-i Osman mülküne muttasıl iken bizden kalelerine ve kadınlarına dostlukta gayri tutum olmamıştır. Krallarımız akrabalık hukukuna şöyle riayet ederler ve o temiz kızımız, İslama gelmemiştir. Bundan dolayı halen türbesi kilitli ve kapalıdır. Ekser Galata'dan geldikte camii hareminden geçeriz ve türbesine nazar ederiz dedi"

Peçevi elçiyle bunu konuştuğundan sonra kendi çevresiyle bu konuyu uzun uzun konuşmuş, tartışmış ve sonra bahsedilen türbeye Galata'ya gitmiş. Türbedarla görüşüp oranın ahvali hakkında bilgi almış. Diğer türbelerde olduğu gibi orada da duaguyaların Kur'ân-ı Kerim okuduğunu, türbenin kapalı olmayıp ziyaretçilere açık bulunduğunu gö-

O kutlu bir fethin, kutlu fatihinin, kutlu banisi Hüma binti Abdullah.

rüp bunu elçiye bildirmiş. Ancak elçi iddiasından vazgeçmemiş. Peçevi'nin bu anlatımı sonraki bazı eserlere de aktarılmış. Örneğin Peçevi'nin bu anlatımı Cevri Tarihi'nde neredeyse özetlenmiştir.

Peçevi'nin rivayet ettiği bu iddia çağdaş tarihçilerin hiçbirinde yer almadığı için bizler de burada bu iddiayı yalnızca bir rivayetten ibaret sayıyoruz. Bu ecnebi mallaslarına mukabil olarak Milli kaynaklarda Fatih'in validesinin Türk olduğunu belirten kaynaklar da mevcuttur. Mesela Hoca Saadüddin "Tac'üt Tevarih" isimli eserinde "*Sultan Murad İsfendiyaroğlunun duhterini nikâhla hatunluğa kabul eyledi; hatta Fatih Sultan Mehmed Han ol duhterden vücuda gelmiştir*" kaynakta Fatih'in annesi gösterilen Türk Sultanı Kastamonu ve Sinop civarında varlık gösteren Candaroğlu hanedanından meşhur İsfendiyar Bey'in torunu Hatice Halime Hatundur. Kaynaklarda Sultan II. Murad'ın bu hatunla evlendiği ne bir şekilde ifade edilmektedir. Osmanlı'nın münevverleri de bu evlilik ve doğum sebebiyle Candaroğullarını çoğu defa İsfendiyaroğulları olarak zikretmişlerdir.

Hatice Halime Hüma Hatun'un hayatı hakkında elimizde kayıtlı bir bilgi olmasa da Bursa şer'iyе sicillerindeki 9 Rebiülevvel 930 Miladi 17 Ocak 1523 tarihli kayıta Hüma Hatun'un bizzat isminin geçmesi ismi konusundaki tartışmaları ortadan kaldırmaktadır. Net bir şekilde ifade edildiği üzere Fatih Sultan Mehmed'in annesinin ismi Hüma Hatun'ur.

Adını bir cennet kuşundan alan Hüma Hatun'un oğlunun ikinci saltanatını göremeden 1449 tarihinde vefat edip Bursa'da bir yere gömüldüğü sonrasında Fatih Sultan Mehmed'in şehzade iken buraya türbe yaptırdığı anlaşılmaktadır. Türbe günümüzde Hatuniye veya Ak Türbe olarak anılmaktadır. Türbenin girişini çevreleyen kemerin altında ki üç satırlık Arapça Kitabe'nin Türkçesi şöyledir;

"Allah'a hamdolsun bu türbe-i münevvere Mevlâna Sultan'ul-a'zam ve'l-Hakanü'l-muazzam e s-Sultan ibni's-Sultan Bayezid Han oğlu Mehmed

Han oğlu Murad Han zamanında Allah onun mülkünü ve devletini ebedi kılsın oğlu ve gözünün nuru Rasûlullah sallâllahu aleyhi vesellemin isim ortağı Seyyid Necib Sultan Mehmed Çelebi (Fatih Sultan Mehmed Han)'nin emriyle hatunların ulusu annesi merhume için bina olundu. Allah onun eşâs-ı saltanatını muhalled ve erkân-ı devlet ve izzetini müeyyed kılsın. Hicri 853 (1449).

Hüma Hatun'un isminin yer almadığı kendisinden Hatunların ulusu diye bahsedilen kitabede bu türbenin Sultan II. Murad'ın saltanatında, oğlu Çelebi Mehmed'in buyruğu gereği annesi için yaptırıldığı kaydı düşülmüştür. Mehmed'in bu kitabede "es-Sultan" diye müsemma edilmesi Çelebi Mehmed'in ilk saltanatını telmih ediyor olmalıdır. Ne vakfiyesinde ne de türbe kitabesinde ismi yazılmayan Hüma Hatun'un türbesinin bulunduğu yer "Hüma Hatun Mahallesi" olarak bilinmekte, Hatuniye Türbesinde mezarı olan kişinin de Hüma Hatun olduğu yüzyıllardır sözlü olarak aktarılmaktadır.

Fatih Sultan Mehmed'in annesi hakkında ecnebi asıllı olduğuna dayalı bazı kaynaklarda bilgiler yer alsa da çoğu yerli ve milli kaynakta bu asil kadının Türk ve Müslüman olarak Osmanlı sarayına girdiği sonrasında da Şehzade Mehmed'i dünyaya getirdiği zikredilmektedir. "O" eğitiminde, ilk hükümdarlık tecrübesinde ve sancakbeyliği görevlerinde hâsılı şehzadesinin hemen her anında yanında olup yürüdüğü kutlu yolun bir nevi yol göstericilerinden biri olma sanıyla ismi tarihe geçmiş mümtaz şahsiyetlerden biridir.

"O" bir padişah eşi olarak yaşadığı Edirne Sarayı'nda zevk ü sefa içinde yaşamak yerine oğlunun iki saltanat döneminde de yanında olan, tüm hastalık ve rahatsızlıklarına rağmen evladını yalnız bırakmayan, kutlu fetih yolunda şehzadesinin adeta ilk öğretmeni sıfatıyla yürüyeceği yolu belirleyen, cihan imparatorluğu için gereken tüm imkânları evladı için temin eden yegâne şahsiyet.

O kutlu bir fethin, kutlu fatihinin, kutlu banisi Hüma binti Abdullah.

Salifüzzkr; Nice vakfiyede imzası, nice mabette manevi mührü, nice sebilde yetiştirdiği evladı dolayısıyla emeği olan bu kutlu kadın kanaatimizce ister Müslüman Türk bir ailenin evladı olsun, isterse sonradan İslamiyet'i seçmiş bir cariye olsun yetiştirdiği evladın asırları aşan hizmetleri sebebiyle daima yüreklerde yaşamaya devam edecektir.

Hayalin ve Edebiyatın Derinliklerinde “Amak-ı Hayal”

Tarihte hiç gerçekleşmemiş olayların gerçekleştiğini varsayarak ya da tarihin önemli anlarından birinin sonucu değiştirilerek olacakları hayal etmeye “alternatif tarih” deniyor. Alternatif tarih, bilim kurgu başlığı altında değerlendirilen minör bir edebiyat formu olsa da son yıllarda “eğlenceli tarih”, “spekülatif tarih” gibi başlıklarla popüler tarihin konusu olduğunu da görüyoruz. Alternatif tarihin en önemli örneklerinden

biri ve ilki Tirant lo Blanc isimli romantik bir şövalye romanıdır. Valensiya şövalyesi Joanot Martorell tarafından yazılan, ölümünden sonra arkadaşı Martí Joan de Galba tarafından tamamlanarak 1490 yılında Valensiya şehrinde basılmış bu şövalye romanı, “Türkler İstanbul’u fethedemeseydi ne olurdu?” fikrinden hareketle yazılmıştır desek yanlış olmaz. Türün en önemli örneklerinden birisi de Philip K. Dick’in meşhur

Yüksek Şato'daki Adam romanıdır. 1963'te Hugo ödülünü kazanan Yüksek Şato'daki Adam, Amerika'nın İkinci Dünya Savaşı'nı kaybettiği Almanya ve Japonya'nın savaştan galip çıktığı alternatif bir evrende geçer.

Tarihi hem ileriye hem geriye doğru değiştirmeyi hayal etmeyi en çok da biz severiz aslında. Türk olmanın mütemmim cüzlerinden biri tarih karşısındaki aktif ve agresif tutumudur desem ne dersiniz?

Hangimiz Şehzade Mustafa'ya kıyılmasaydı, Yavuz Sultan Selim daha çok yaşasaydı, diye hayal etmeyiz ya da hangimiz dünyada daha çok söz sahibi olan bir Türkiye'nin hayalini kurmaz. Devletin en üst mercilerinden Orta Anadolu'nun ücra bir köyündeki kahvesinde bile bu hayaller çeşitli yoğunlukta kurulur durur. Kendimize o dehşetli, tüyler ürperten, gözü kara soruyu sorsak, o soruyla yatıp o soruyla kalkmayı, düşünmeyi düşünmeyi düşünmeyi göze alsak (Nedir o soru şudur: "Tanrım Nedir Türk Olmak?") herhalde cevaplardan biri kesinlikle budur. Tarihin nehrinin kıyısında sessiz sedasız oturup izlemeyi reddetmek.

Bu uzun girizgahtan sonra, boş zamanlarımda düşünmeyi sevdiğim kendi alternatif tarih hayalime geleyim. Modern Türk Romanı, Şemsettin Sami'den Ahmet Mithat'a, Namık Kemal'e realist bir damardan ilerlemiştir. Eh bunda elbette dünyada yükselen bireyciliğin, "aydınlanma" fırtınasının, modern edebiyatın üzerine kurulduğu temellerin, son dönem Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sindeki Batılılaşma hareketinin etkisi kaçınılmazdır. Düşünmeden edemediğim şey şu: Acaba aynı dönemde yazılan Amak-ı Hayal daha çok okunsaydı, Türk edebiyatında, Türk romanında bir ana damar haline gelseydi; ait olduğu medeniyetin hikâyeye, hayata ve sanata bakışını duru bir mimariyle romanına yansıtmayı deneyen, bunu büyük oranda başaran Filibeli Ahmet Hilmi Türk romanının güçlü babalarından biri haline gelseydi ne olurdu? Gelecekle ve klasik dönem inançlarıyla mümbit bir bağ kuran bu bereketli deneme kesik bir damar olarak kalmasaydı ne olurdu? Neredeyse yüz yıl boyunca, hatalı çeviriler, özensiz sadeleştirmeler yüzünden uzun yıllar Türk okurunun ve hatta yazarının da ilgisinden uzak kalmasaydı ne olurdu?

Çağdaşları, Batı'nın haylaz yavrusu modernitenin kupkuru realizmine kendini kaptırdığı sırada Filibeli, bu toprakların hamurunu bu yeni türde yeniden karmayı hayal etmişti. Bizi biz yapan hikâyeyi, bin küsur yıllık medeniyetin inşa ettiği kavramları terkisine alarak roman yazılabileceğini göstermişti. Bugün adına fantastik diyebileceğimiz türün bu topraklardaki en önemli örneklerinden birini yazan Filibeli Ahmet Hilmi, neredeyse bilinçli bir sükküt suikastine kurban gitmiştir maalesef.

Hangimiz dünyada daha çok söz sahibi olan bir Türkiye'nin hayalini kurmaz ki?

Amak-ı Hayal'de ne mi oluyor?

"Ben küfür ile imandan, ikrar ile inkârdan, tasdik ile şüpheden meydana gelmiş bir şey olmuştum. Kalbimle inkâr ettiğimi aklımın tasdik eder, aklımın reddettiğimi kalbimle kabul ederdim. Kısacası şüphe denilen ejderha vücudumu sarmıştı. Bir fikri ne kadar sağlam esaslarla kurarsam kurayım şüphe ejderhası onu bir savaşta yıkıyordu." diyen ve çağın insanının "ne yapmalı?" sorusunu derinden hissederek genç Raci, cübbesi onlarca ayna parçasıyla dolu Aynalı Baba ile karşılaşır. Çün, ayna sırdır. Raci huzursuz düşleri ve şüpheleriyle birlikte Aynalı Baba'ya yanaşır. Aynalı Baba, mukimi olduğu mezarlığın yanı başındaki kulübede oturur iken kucağındaki neyi dudaklarına götürüp "huu" edince; "huzursuz düşler öyle görülmez aha böyle görülür" diyerek Raci oğlanı esaslı bir yolculuğa çıkarır. Böylece rüyalarda yolculuk, rüya içinde rüyalar, savaşlar, ejderhalar, hikmet bombardımanları, arifane sözler havalarda uçmaya başlar. Günler boyunca "hayalin derinliklerinde" dolaşan Raci, Buda'nın yanına mı varmaz, Hiçlik Zirvesi'ne ulaşmaya mı çalışmaz; Zerdüş'te selam verip Hürmüz ile Ehrimen'in savaşına mı katılmaz; Anka Kuşu'yla Merih'e Jüpiter'e seyahatler mi etmez! Nihayet Raci, aradığı hakikati; mutluluğun tarifini bulur ama ne olduğunu söylemem; yoksa okumadınız mı? O zaman bir zahmet gidin okuyun!

Ama son söz olarak şunu diyebilirim:

İnsan düşünmeden edemiyor; bugün elbette bir Türk romanından bahsedebiliriz, yüz yıldır bu topraklarda çok iyi romanlar yazıldı fakat bu damar kesilmeyip neşet ettiği gürlükte akmaya devam etseydi bugün ne olurdu? Elbette bu cevabını asla bilemeyeceğimiz bir soru. Ama Amak-ı Hayal hep orada, teklifiyle birlikte.

İSTANBUL HİKÂYESLERİ; SUDANLI ZENCİ MUSA

1919, İstanbul, Karaköy Gümrüğü...

Mondros Antlaşması imzalanmış ve İtilaf güçleri İstanbul'u işgal etmiştir maalesef.

İngiliz işgal kumandanı General Harrington, bir gün Karaköy Gümrüğü'nün önünden geçerken, kocaman bir çuvalı tek eliyle kaldıra iri cüsseli, zenci bir hamal görür. Ve yanındakilere dönerek "Kim bu?" diye sorar. Aldığı cevap daha da meraklandırmıştır onu. Zira bu hamal, İngilizleri atlatarak Yemen'e 300 bin Osmanlı altınını götüren Zenci Musa'dan başkası değildir. İşgal kumandanı Hamilton, derhal

Zenci Musa'nın yanına gider ve ona kendi mahiyetine girmesini teklif eder. Tam da böyle gözü pek bir adama ihtiyacı vardır ve eğer kabul ederse onu altına boğacaktır. Musa ise, İngiliz kumandana tokat gibi bir cevap vererek, uzaklaşır oradan; Her teklif herkese yapılmaz. Bu sözleriniz beni ancak rencide eder. Benim bir devletim var: Devlet-i Osmani, bir bayrağım var: ay-yıldızlı bayrak ve bir de kumandanım. Eşref Bey. Bu iş daha bitmedi, sizinle mücadelelerimiz devam edecek...

Zenci Musa, 1. Dünya Savaşı'nda cepheden cepheye koşan Afrikalı gönüllülerden biridir. 1911 yılındaki

Trablusgarb işgali üzerine Libya'ya gider ve Osmanlı subayları ile direnişe katılır. Ardından orada tanışıp maiyetine girdiği komutanı kuşçubaşı Eşref Bey'le Balkan cephesinde ve Edirne'nin geri alındığı harekât da yer alır. Bu çarpışmalar sırasında büyük yararlılıklar gösteren Zenci Musa, daha sonra Eşref Bey komutasında gizli bir görevle Yemen'deki Yedinci Ordu'ya altın götürmek için Arabistan'a gider. Ancak iki ayrı heyetten oluşan grubun Eşref Bey kolu, Hayber'de 25 bin kişilik bir Bedevi-İngiliz kuvveti tarafından kısırılacaktır. Eşref Bey'in başında bulunduğu grup iki gün boyunca son neferine kadar direnir. Sonunda Eşref Bey yaralı olarak esir alınır, fakat Zenci Musa bu hengâmede altınları kaçırmayı başarmıştır. Ve 12 Ocak 1917'de gerçekleşen bu savaş, London Times gazetesinde sekiz sütun üzerinden manşetten verilir.

300 bin altını Yemen'de Tevfik Paşa'ya teslim etmeyi başaran Zenci Musa, 1. Dünya Savaşı bittikten sonra Anadolu'da başlayan Millî Mücadele'ye destek vermek amacıyla İstanbul'a gelir. Ne kalacak yeri ne de parası vardır. Dönemin yetkili isimlerinden Ali Sait Paşa, Zenci Musa'yı Yemen'den tanımaktadır. Beyazıt Camisi'nde bir ikindi namazı çıkışında onu gören ve zor durumda olduğunu anlayan Paşa hemen Musa'ya yaklaşır ve şöyle der: "Musa, emeklilik için bir dilekçe ver. Ben de tasdik edeyim, sana emekli maaşı başlasınlar."

Fakat Zenci Musa ona: "Paşam, ben bu fakir milletten asla emekli maaşı almam." cevabını verecektir.

Ali Sait Paşa, bu cevaba rağmen bir şeyler yapmak istemektedir. Zenci Musa'dan habersiz İstanbul hamallar kahyası Ferit Bey'e gider ve kendisini birkaç gün sonra Zenci Musa ile ziyaret edeceklerini söyler. Ferit Bey'den istediği, bu ziyaret esnasında, kendisinin hiç haberi yokmuş gibi Zenci Musa'ya bir iş teklifinde bulunmasıdır. Ve bunun üzerine Ferit Bey ona, Karaköy Gümrüğü'nde kahyalık yapması teklifinde bulunur. Ancak Zenci Musa, bu teklif karşısında yine mükemmel ahlakını yansıtan bir cevap verecektir: "Ben kahyalık yapmam, kahyalık kolay iştir. Bu işi yaşlı bir Müslüman'a verin. Ama hamallık varsa yaparım."

İşte İşgal kuvvetleri komutanı General Harrington'un, Galata gümrüğünde görerek, o aşağılık bir teklif sunduğu zenci Musa, bu haysiyet timsali Osmanlı neferi, Karaköy Gümrüğü'nde işe böyle başlamıştır. Gündüz hamallık ederken, bir yandan Karakol Cemiyeti ile temas kurar ve geceleri Anadolu'ya silah kaçırma faaliyetleri içerisinde yer alır. Ancak bu yorgunluğa dayanamayan vücudu vereme yakalanmıştır.

Ali Sait Paşa'nın bütün ısrarına rağmen bir sanatoryuma yatmayı kabul etmeyerek, içerisinde birkaç parça eşyası olan bavulunu alıp Üsküdar'daki Özbekler Tekkesi'ne yerleşir. Hastalığı iyice ilerlemiştir. Adeta ölümü beklemeye gelmiştir buraya. Ve veremden kurtulamayarak kısa

bir süre sonra 1919 senesinde Özbekler Tekkesi'nde vefat eder. Bavulundan ise bir Osmanlı haritası, Bir Kur'an-ı Kerim, Eşref Bey'in resmi ve kefen bezi çıkar. Zenci Musa'yı Eşref Bey'le görevli gittiği Arabistan yolculuğunda tanıyan merhum Akif şu dörtlüğü yazacaktır Osmanlı'nın bu vefakâr evladının ardından; "Eşref beyin emir eri Zenci Musa/İsa Peygamber'e omuzlarını ödünç verir/ve Peygamber bu sayede göğe tırmanabilir"

İstanbul'da gitmeyi en çok sevdiğim yerlerin başında gelir Zenci Musa'nın kabri. Üsküdar Sultantepe'de, uzunca bir yokuş çıktıktan sonra karşımıza çıkan Özbekler Teknesi'nin bahçesindeki bu kabir, en değerli köşelerinden birisidir İstanbul'un çünkü. Batılı sömürgecilerin zenginliklerini ellerinden alarak köleleştirdiği, onurlarını kırıp açlık ve sefaletle mahkûm ettiği mahzun ve masum Afrika kıtasının bu kahraman evladı, sessizce yatmaktadır orada. Ve sıkıldığım, bunaldığım vakitlerde özellikle gitmek isterim buraya. Hayat hikayesini hiç çıkarmak istemem aklımdan. O hayat hikayesi, bizler için onlarca dersle doludur çünkü. Yolu Üsküdar'a düşenler, vakit bulup da Zenci Musa'nın kabri başında da bir Fatiha okurlarsa, ne kadar iyi olur.

YE'SE DÜŞMEK YOK!

Yılmak, yıkılmak, çözülmek yok! En çok bunu istiyorlar çünkü. İçimizdeki umut ve direnç ağacının kirlenmesini, çürümmesini, boylu boyunca üstümüze çökmesini bekliyorlar en çok.

Göğsümüz daralıyor, evet. Hıçkırıklar, yumrular diziliyor boğazımıza. Kanımıza dokunuyor bazen çaresizlik. Gözümüzün ibriğinden içimize akittiğimiz gözyaşları yakıp kavuruyor bizi. Yapabileceklerimizin sınırlı olmasının getirdiği öfkeyle doluyuz. Üstüne üstlük duyarsızlık, hainlik ve ikiyüzlülükle çevrili etrafımız. Fakat buna direneceğiz, buna dayanacağız. Cellatlarımızın gülmesine, sevinmesine, oh çekmesine izin vermeyeceğiz asla.

Gazze böyle yapıyor işte, bunu gerçekleştiriyor onca yokluk içinde. Seçeneklerin asla bitmediğini, bitmeyeceğini onca zulme ve acıya katlanarak öğretiyor dünyaya. Azıcık vicdanı, haysiyeti olan herkesi düşürüyor yollara. Zorbarların, katillerin, alçakların ellerini titretiyor. Yeni bir tarih şafağı sunuyor daima, imanın ve inkılabın ekmeğini paylaşan kardeşlerine.

Umudu vuramazlar, biliyoruz. Sabreden ve kopması mümkün olmayan ipe tutunanlara da Allah elbette yollarını açacaktır. Ve işte görüyoruz ki kardeşlik ve şahitlik orma-

nında mayalanan çağrımız ve çılgılımla, yeniden irkiliyor yeryüzü. Şafak, bizim bereketli kanımızdan alıyor kızılığını; dalgalar bizim öfkemizi, bizim coşukumuzu selâmlıyor. Ve cellâtlar bitkin düşüyor, güzelliğimize kıymaktan. İnançla ve inatla güneşe doğru yürüyen öncülerin ellerinin değdiği her yerde bitimsiz bir meş'ale, tortop bir aydınlık yeşeriyor. Şanı yüceltilmiş olanın sözleri sağaltıyor zihnimizi, bilincimizi. Sabır, kavga ve direniş, bir anne yüreği gibi bir araya topluyor yine bizi.

Evet, hep üstümüze üstümüze geliyor kalleşliğin, sinsiliğin tayfası, yandaşı, yarıdakçısı.

Zihnimiz kamaşıyor, dilimiz zehir zemberek oluyor. Yoruluyoruz. Üzülüyoruz. Kahroluyoruz bazen. Isırgan otları gibi sarıyordört bir yanımızı kötülüğün kamçısı, kırbacı. Bebeler ölüyor gözlerimizin önünde. Açlık ve yokluk artıyor. Coğrafyamızın dört bir tarafından feryatlar yükseliyor. Zulüm ve işkence aramızda kol geziyor. Acı, sürekli hayatımıza ulanıyor, her günümüze katık oluyor.

Fakat sınırları aşarak özenle attığımız ilmekler mukavim bir yumağa dönüşüyor aynı zamanda. Demir döven, sepet ören, kalem tutan, çiçeğe duran, sapana uzanan, kurşunlara hedef olan namuslu elleriyle bizim çocuklarımız ayaklandırıyor yine hayatı ve Allah bir araya topluyor onların dualarını, çılgılıklarını, tekbirlerini, gözyaşlarını. Uçurtmalarını, yumruklarını, acılarını, umutlarını, emeklerini... Yıkıntılardan, kamplardan, ocaklardan, barakalardan, meydanlardan sesleniyor yürekleri birbirlerine; okullardan, varoşlardan, vahalardan, dağlardan, zindanlardan...

Sabır, kavga ve direniş, bir anne yüreği gibi bir araya topluyor bizi.

Pes etmek, ye'se düşmek yok! Sığmıyoruz çünkü tabutlara, demeçlere, tezgâhlara. Çoğalıyoruz çünkü kollarında güzel ve sa-liha annelerin. Ağıtlara sığmıyoruz, bitimsiz çığlıklara, yeryüzünü dolaşan bir ırmak gibi hüznüle uzayıp giden şiirlere, diri marşlara.

Ne açlık kemiriyor içimizi bizim ne yokluk. Ne yeri göğü yakan bombalar, ölüm kusan silahlar, kıyımlar, sürgünler unutturabiliyor güzelliğimizi, ne de gölgesi arkadan vuranların şerli ısıkları. Alçaklığa ve katliama doymayan zorbalara, küresel zulüm taşeronlarına, satılmış ve işbirlikçi yönetimlere, seyretmekten ve dudak bükmekten vazgeçmeyen teslimiyetçilere, sinikliği ve suskunluğu öğütleyen münafıklara rağmen ayakta yiz yine. Bir intifada çelengi, bir direnç çerağı vuru-yoruz şafağın alnının çatına. Ağız açık kalıyor dünyanın, imanın libasını giyinmiş bu gencecik ve bitimsiz yiğitliğin; bu irkilten, pazarlıksız bahadırlığın karşısında.

Kan deryası içinde ellerini yuyan, vicdanlarını yutkunan ve korkudan beslenenlerin zillet düşüyor yine payına. "Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine; 'Düşmanlarınız size karşı ordu topladı. Artık onlardan korkun!' dedikleri halde bu, onların mutlaka imanlarını arttırır. Ve 'Allah bize yeter, O ne güzel vekildir' derler." ayetini okuyarak izzetle direnenlerinse bir gül ordusu, bir cennet mustusu serpiliyor ocaklarına.

HAYVAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ

● HÜSEYİN AKIN

**Bütün mesele insan-hayvan ilişkisinde,
yani insanın elinin değdiği yerde.**

Geçtiğimiz günlerde nasipsiz birinin Eros isimli bir kediyi tekmeleyerek öldürmesi kamuoyunda tepkinin de üzerine çıkarak infial yarattı. Bu maşeri vicdanın uyanıklığı adına sevindirici bir şey elbette. Hepimiz insanlığımızı biraz da hayvanlar üzerinde sınımaz mıyız? Masum hayvanlara karşı acımasız olanın insana karşı ne kadar vicdansız ve izansız olabileceğini artık siz hesap edin. İnsan tabiattan uzaklaştıkça kendi öz tabiatını da yitirmekte. Evrenin tek sahibinin kendisi olduğuna hükmetmektedir. Tabiattan kopuk bir şehirleşmenin sonu bulunduğu yere bir türlü sığamayan insanın trajik yalnızlığıdır. Modern kent hayatına yayılcasına yerleşmek isteyen insan başta hayvanat ve nebatat olmak üzere kendi dışında canlı cansız her şeyi her gün biraz daha rahatını kaçıran unsurlar olarak görebilmektedir.

Kent hayatı sadece evsizleri oluşturmakla kalmıyor, sokak hayvanlarını da kendi kaderine terk ediyor. Sokaklarda aç susuz dolaşan kedi ve köpeklerin varlığını umursayan o kadar az sayıda insan var ki. Kaldırımlara, kapı önlerine bir tas su, yiyecek üç beş parça bir şey konulsa emin olun bu mesele kendiliğinden çözülür. Sokağa çıkan çocuğunuza “iyilik seferberliği” adına gösterecek bir şeyiniz olur hem. Hayvanlara merhameti olmayanların insanlara karşı şefkat ve merhameti nasıl olsun? Sokağında sahipsiz hayvanları besleyip barınmalarına yardımcı olan birinin insanlara karşı sorumluluğunu yerine getirmesi konusunda hiçbir endişe duyar mısınız? Elbette ki hayır.

Kapısının önündeki kediye köpeğe tahammül edemeyen kişiye “**bu kedinin şu köpe-**

ğın burada işi ne diye şikâyet ediyorsun, siz bir yer söyleyin oraya götürelim bu zavallı hayvanları?” diye bir çözüm istesiniz emin olun söyleyebileceği tek kelime yoktur. Bu dünyayı sadece kendisinin zannettiği için kendisinin dışında hiçbir varlığın hayat hakkının olmadığına inanır.

Hayvanların da bizlerin üzerinde hakları vardır. Bu savunmasız varlıkları insanlığı-mızı kendi üzerimizde onlarla sınamak için emanet aldığımızı nasıl unuturuz? **Elbette bir semtin resmi birim ve kurumları insan hayatından sorumlu oldukları kadar hayvan dostlarımızın hayatlarından da mesuldürler.** Bu konuda kişisel çabanın yetmediği noktalarda mahalli yöneticiler devreye girmelidir. Fakat resmi sorumluluklar insanî çizgiyi çiğnemenin yerine getirilirse daha hassas davranılmış olur.

İnsanların vicdanî sorumluluklarını büsbütün resmi yetkililere havale etmeleri büyük bir değerler aşınması ve merhamet yoksunluğuna yol açabilecektir. Birlikte yaşamının içerisinde hayvanlar da dahildir. Kimi zaman insanların bireysel gücü hayvanların korunup kollanması için yeterli olmayabilir. Sağlık, emniyet ve ölüm gibi durumlarda devletin imkânları hızlı bir şekilde devreye girmelidir. Örneğin bir semtte hayvanlar arasında bulaşıcı hastalık varsa mahalli idarelerin gecikmeden tedbirler alması şarttır. Diğer yandan saldırganlık ve de zarar verme özelliği bulunan bazı cins hayvanların ehlileştirilmesi ya da çevreye zararının önlenme zorunluluğu yine bu konuda resmi sorumluluğu olanları harekete geçirmelidir.

Kedi ya da köpeğiniz öldüğünde ne yaparsınız? Çöp konteynırına atmak mı? Bir kenara öylece bırakmak mı? Bu çarelerin hiçbirini vicdanınız kabul etmeyecektir. Öyleyse bir hayvan mezarlığı olması gerekmez mi? Her semtte belediyeler hayvanlar için bir mezarlık tahsis etseler sadece hizmet etmekle kalmayacak eminim hayvanların duasını da almış olacaktırlar.

Birilerinin **“hayvanların da duası mı olurmuş?”** dediğini işitir gibiyim. Elbette olur. Onlar bize göre dilsiz olsalar da tabiat ve Allah katında konuşmaktadırlar. Bakışları, duruşları dua değil de nedir!? Peygamberimizin kuşu ölen bir çocuğun evine taziyeye gidip onu teselli ettiğini de bir hatırlayalım isterse-niz. Hayvanlarla ilgili yeni çıkacak yasaların insanca olması bu yüzden çok önemli. Bir de hayvan kelimesini yeniden masaya yatırmak gerekiyor, hangi canlılar hayvan kategorisine giriyor, bunu da iyi tespit etmek lazım.

Hayvanların kendi aralarındaki ilişkilerinde hukuki düzenleme yapmayı gerektirecek bir durum yok. Onlar tabiatın çizdiği hat üzere yürüyüp gidiyorlar. Bütün mesele insan-hayvan ilişkisinde, yani insanın elinin değdiği yerde. Haydi öyleyse, üzerinde rahatlıkla uzlaşabileceğimiz bir **“Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi”** hazırlamaya. Bu beyannamenin ruhu tarihimizin altın sayfalarında mevcuttur. Merkeplere fazla yük yüklenmesinden total leylekleri tedavi etme merkezleri **-Gurabahane-i Laklakan-** kurmaya kadar daha birçok noktada dünyaya örnek olmuş bir milletiz. Yanına yanaşamıyorsanız söz gelimi bir kediyi kucağınıza alamıyorsanız, hiç olmazsa **onları şarkılarda, şiirlerde, hikayelerde ve fotoğraflarda sevin.**

MÜZE

TROYA MÜZESİ

- **Adres:** Tevfikiye Köyü, Truva 6 sokak No:12/ Çanakkale
- **Ziyaret Saatleri:** 08:30-17:30

Troya müzesi; dünyanın en efsanevi şehirlerinden Troya'nın tarihini gözler önüne seren bir kültür ve sanat seçkisi. Destanlar vatanıdır Çanakkale, binlerce yıl boyunca dünya tarihine damga vurmuş savaş ve kahramanlık öykülerinin başkentidir. Troya Müzesi bu etkileyici tarihin en önemli eserlerini gün yüzüne çıkarmayı ve Çanakkale'nin destansı geçmişini tüm dünyaya duyurmayı başarmış destansı bir müzedir.

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ

- **Adres:** Alemdar Caddesi, Osman Hamdi Bey Yokuşu, Gülhane
- **Ziyaret Saatleri:** 09:00 -18:30

İstanbul Arkeoloji Müzesi; dünyanın sayılı arkeoloji müzeleri arasında yer alan bir kültür mozaïği. İlk olarak Sultan Abdülaziz'in emriyle 'Müze-i Hümayun' ismiyle kurulan yapı, Osman Hamdi Bey'in müdürlüğe getirilmesinden sonra dünyanın en prestijli arkeoloji müzesi haline geldi. Ressam, arkeolog ve bürokrat olan Osman Hamdi Bey, Anadolu coğrafyasındaki sayısız eseri keşfederek müze koleksiyonuna kazandırdı. Arkeoloji müzesi, Eski Şark Eserleri müzesi ve Çinili Köşk müzesi olmak üzere üç ana birimi olan kurum, koleksiyonlarında bulunan birbirinden değerli parçalar sayesinde dünyanın dört bir yanından ziyaretçi akınına uğruyor.

KARADENİZ EREĞLİ MÜZESİ

- **Adres:** Orhanlar Mahallesi, Yalı Caddesi, No:96
- **Ziyaret Saatleri (Yaz/Kış) :** 08:30-19:00 – 08:30-17:30

Zonguldak ve çevresinin asırlar süren medeniyet serüvenine tanıklık eden bir kültür ve sanat beşîği olan Karadeniz Ereğli Müzesi; bölgenin en önemli tarihi yapılarından olan Halil Paşa Konağı'nda faaliyet gösteriyor. Müzede yer alan yıldız eserlerin başında Roma döneminin en ünlü pandomim sanatçılarından Krispos'un anıt mezarı geliyor. Görkemli yapısının yanı sıra üzerindeki 'mezarlar insanların en son evleri ve en son duvarlarıdır, onlar bedenlere evlerden daha sağdıktılar.' cümlelerini taşıyan bu anıt, dikkatleri üzerine çekiyor.

SERGI, KONSER VE TİYATRO

BU VATAN BİZİM

- **Adres:** Kale, Atatürk Bl. No:167, 55030 İlkadım/Samsun
- **Etkinlik Tarihi ve Saati:** 25.04.24/20.30

Orkestra şefliğini Kıvanç Tepe'nin yaptığı Cumhuriyet Bayramı Konseri "Bu Vatan Bizim" dinleyicisiyle buluşuyor. Samsun Devlet Opera ve Balesi korosunun eşsiz performansı ile sahnelenecek olan konserde, Türk sanat müziğinin seçkin eserleri ve milli marşlar izleyicilerle buluşacak. Türkiye'nin bağımsızlık mücadelesinin duygusal yükselişini ve vatan sevgisinin derin anlamını ifade eden bu özel konser, seyircilere unutulmaz bir gece yaşatacak.

VUSLAT

- **Adres:** Orhanbey, 6. Uçak Sk. No:1, 16010 Osmangazi/Bursa
- **Ziyaret Tarihleri:** 08.03.24/06.04.2024

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından Klasik Türk Sanatları Vakfı ve Mimarlık İşbirliğinde hazırlanan ve 34 sanatçının 70 eserinden oluşan tezhip ve minyatür sergisi, sanatseverlerin beğenisine sunuldu. Hazreti Mevlana'nın 750'nci sene-i devriyesi münasebetiyle hazırlanan "Vuslat" isimli tezhip ve minyatür sergisi, Ressam Şefik Bursalı Klasik Sanatlar Merkezi'nde ziyarete açıldı. Hazreti Mevlana'nın düşüncelerinden, Şems ile olan manevi yolculuğuna ve ilahi aşk, seyr-i sülûk, idrak, rehberlik, kavuşmak, yanmak gibi kavramlara varıncaya kadar pek çok konu, sergide farklı sanat eserleriyle anlatıldı.

BİR TABAK DAHA

- **Adres:** Kahramanmaraş Necip Fazıl Kısakürek Kültür Merkezi
- **Etkinlik Tarihi ve Saati :** 06.04.2024/ 21.00

Ahmet ve Mehmet'in dergâhtaki ikinci yıllarıdır. Manevi olarak bir düzen oturturan ve hayatında artık maddi anlamda da düzeni arayan Mehmet, zengin olma hayalleri kurmakta ve bunun için her yolu denemektedir. Ahmet ise rüyasında gördüğü çocukluk aşkı ile evlenme çabasına girer. Mehmet'in zenginlik hayali ve Ahmet'in evlilik çabası dergâhın manevi havasıyla birleşince ortaya komik olaylar çıkar.

DÜNYANIN EN GÜZEL 10 DEMİRYOLU GÜZERGAHI

Yıl boyunca uzun mesafeli yolculuklarda zamandan tasarruf etmeye çalışsak da, günümüzde birçok kişi tren yolculuğunun cazibesini uçuş hızına tercih ediyor. Trenin yavaş temposu, uçsuz bucaksız ovalar boyunca bize düşünme fırsatı sunduğu için yolculuğu nostaljik bir hale getiriyor. İşte size nostaljinin değişen manzaraların ve varış noktasına dair içinizde tatlı bir beklenti oluşturacak deneyimlemeniz gereken 10 tren rotası..

1. The Pride of Africa

The Pride of Africa tren rotası, Doğu ve Güney Afrika'yı kapsıyor. Tren farklı rotalarda 48 saat ile 15 gün arasında değişen, özenle hazırlanmış seyahat programlarına sahip. Rota seçimine bağlı olarak manzaralar nehirlerden, dağlara, çayırlara ve küçük kasabalara kadar değişiyor. Trenin en ilgi çeken özellikleri ise 1920'li yıllar tarzında hazırlanan dekoru, geniş izleme pencereleri ve yaban hayatını fotoğraflayabilecekleri balkonu

15 günlük seçilen rota Tanzanya, Darüselam'dan başlayarak; Güney Afrika'nın başkenti Cape Town'a kadar, Zambiya, Zimbabve, Botswana olmak üzere 5 ülkeden geçiyor. Bu rotada muhteşem safari deneyimini yaşayabilir, ulaşımı Victoria Şelaleleri üzerinden sağlanan köprüden geçerken şelalenin nefes kesici güzelliğine tanık olabilirsiniz..

2. The Flam Ekspres

Flam Demiryolu, İskandinav manzaralarını sevenler için ideal bir rota. Norveç'in Myrdal dağ istasyonundan başlayan bu hat, Flam köyü istasyonuna kadar uzanıyor. Bu dolambaçlı dik yamaçlı tren yolu; vadilerin, engebeli dağların, gürleyen şelalelerin ve nehir kenarlarında sevimli küçük çiftliklerin yanından geçerek rüya gibi bir yolculuk yaşıyor.

Gezinin en heyecan verici durağı; Norveç'in en büyük şelalelerinden birini görebileceğiniz Kjosfossen olarak bilinen bölge. Tren burada mola veriyor. Verilen molada yolcuların trenden inmelerine izin veriliyor. Bu yolculuk yazın yemyeşil manzaralar sunarken, kışın karla kaplı zirveleri, donmuş şelaleleri ile her mevsim ayrı bir görsel şölen sunuyor. Gidiş - dönüş yaklaşık 2 saat süren bu yolculuk Norveç'in eşsiz doğasına tanıklık etmenizi sağlıyor.

3. West Highland Hattı

İskoçya'nın West Highland hattındaki Jacobite Buharlı treni, Harry Potter filmindeki Hogwarts Ekspresi rolüyle ünlü. Filmde büyücülük okuluna giden bu tren, yolcularını büyülü bir yolculuğa çıkarıyor. Fort William şehrinden başlayan tren, geleneksel bir balıkçı kasabası olan Mallaig'e kadar uzanıyor. Tren, filmde yer alan Glenfinnan Viyadüğü'nden de geçiyor. Harry Potter hayranları izledikleri bu yolculuğu yaşamak için trene akın ediyor.

İskoçya'nın muhteşem manzaralarını görmek için de tercih edilen bu trenin gidiş- dönüş rotası yaklaşık 4 saat sürüyor.

4. Tranz Alpine Ekspres

Yeni Zelanda'nın Christchurch ve Greymouth şehirleri arasında yapabileceğiniz bu tren ile yolculuğu yaklaşık 5 saat sürüyor. Bu yolculuk boyunca panoramik pencereyi kompartımda otururken muhteşem ovaları, vadileri, Güney Alpleri ve buzulları izleyebilirsiniz. Açık izleme vagonlarında yağmur ormanlarının içinden geçerken yolculuğun harika anlarını fotoğraflarla dondurabilirsiniz.

Tren sadece turistler için değil yerel halk içinde bir ulaşım aracı. Bu yüzden yerel halkla ve diğer gezginlerle tanışıp deneyimler paylaşmak için harika bir fırsat sunuyor.

5. Belmond Hiram Bingham

Hiram Bingham treni; Peru'nun Cuzco şehrinden, Machu Picchu köyüne giden lüks bir tren. 1920'li yıllardan kalma vagonları, ahşap mobilyalarla donatılmış. Kalkış noktasından yerel dans gösterileriyle yolcular karşılandıktan sonra yolcularına Peru içecekleri ve yiyecekleri ile zengin bir menü seçeneği sunuyor. İnka antik şehrine giden bu tren yolcularına yol boyunca harika manzaralara eşlik eden canlı müzik şöleni de sunuyor.

Güzergahın hızla değişen manzarasının tadını çıkartmak isteyen yolcular dilerse gözlem vagonu balkonundan yolculuklarını daha keyifli hale getirebilir..

6. Glacier Express

Glacier Ekspres, İsviçre'nin iki büyük kayak merkezi olan Zermatt ve St. Moritz'i bağlayan bir ekspres tren. Ekspres olmasına rağmen Dünyanın en yavaş treni olarak biliniyor. Yolculuk 8 saate yakın sürüyor. Bu seyir treni, yolcularının İsviçre Alpleri'nin muhteşem manzaralarını kesintisiz izleyebilmeleri için geniş tavan pencerelerine sahip. Yazın yemyeşil doğası ile kışın ise nefes kesen kar manzaraları ile görülmeye değer.

Diğer seyahat trenlerinin aksine yolcuların kendi yiyecek ve içeceklerini getirmelerine izin veriliyor. Bu sayede seyahatiniz boyunca kendi ziyafetinizi verebilirsiniz. Yolcular için hazırlanan kitapçıklardan geçilen güzergah ile ilgili bilgi edinebilir ya da yerel müzikler eşliğinde bu olağanüstü yolculuğun tadını çıkarabilirsiniz.

7. Venedik Simplon-Orient-Expressi

1883 yılında hizmete giren Orient Ekspresi, yolcularını Avrupa'nın önemli noktalarından geçiren, birçok ülkeyi kapsayan bir yolculuktur. Güzergahlar, hizmet verdiği yıllar boyunca değiştirilmiştir. Ayrıca tren yılda bir kez Paris'ten İstanbul'a sefer yapar. Londra ile Venedik arasındaki geleneksel rota ise en popüler olanıdır ve yolcularına gösterişli bir deneyim sunar. Zamanda geriye götüren bu tren adeta lüksün bir simgesi. Vagonların dekorasyonu; ahşap cilalı mobilyalar, antika eşyalar ve zarif süslemelerle dolu.

8. Trans Sibirya Ekspresi

Rusya'yı bir uçtan bir uca geçebileceğiniz ihtişamlı bir tren yolculuğu rotası. İki haftaya yakın süren bu yolculukta tren her durakta yaklaşık 1-2 saat mola veriyor. Baykal Gölü'nün maviliklerinden, Ural Dağları'nın zirvelerine, Sibirya ovalarından Moğolistan'ın derinliklerine uzanan unutulmaz bir yolculuk.

Bu yolculukta tren, yolcularına yol boyunca sadece doğal güzellikleri değil, farklı kültürleri keşfetme imkânı da sunuyor.

9. Rocky Dağları Treni

Kanada'nın Vancouver şehrinden başlayan Rocky Dağları treni, yolcularına 3 farklı rotada seyahat deneyimi sunuyor. Tren gün doğumundan gün batımına kadar sadece gün ışığında seyahat ediyor, böylece hiçbir detayı kaçırmıyorsunuz.

Tren seferleri, nisan ve ekim ayları arasında haftada bir kez düzenleniyor. Bir gecelik otel konaklamasıyla birlikte seyahat 2 gün sürüyor. Yalnızca demiryolu ile görebileceğiniz dağlık arazi, buzul göl manzaraları sunan bu yolculuk, vahşi yaşamı hareket halindeyken izleyebilmenize de olanak sağlıyor.

10. Kars Doğu Ekspresi

Ankara'yı Kars'a bağlayan Doğu Ekspresi treni özellikle kış aylarında harika manzaralar sunuyor. Geniş yeşil ovalardan, karla kaplı yüksek dağlara kadar her dönemeç yeni güzellikleri ortaya çıkarıyor. Bu büyüleyici yolculuk verdiği kısa molalarla yaklaşık 25-26 saat sürüyor.

Yolculuğun sonunda Kars şehrinin sokaklarında gezintiye çıkabilir, tarihi yapıları ziyarete edebilir ya da atlı kızaklarla donmuş Çıldır Gölü'nde unutulmaz bir deneyim yaşayabilirsiniz.

Baharı Beklerken Yazılmış Şiir

O günü görmek için sade bekleyeceğiz,
Göreceğiz bir sabah yeşil tomurcukları.
Hazırlanıyor gibi, gökyüzü, ufuk, deniz,
Bir sabah dökülecek baharların baharı.

Bu bahar yalnız mesut günler taşımaktadır,
Baş başa kalacağız kenarında bir suyun,
Göz alabildiğine yeşil uzanan çayır,
Bir saadet içinde sessiz otlayan koyun.

Ziya Osman Saba

5mlk

TÜRK MODERNİZMİNİN BİR BAŞARISI:

Tutunamayanlar

● AYKUT NASİP KELEBEK

Kim Yazdı?

Yirminci yüzyıl Türk romanının en parlak isimlerinden Oğuz Atay (1933-1977) yazdı *Tutunamayanlar*'ı. Birçok modern roman tekniğini eserlerinde başarıyla uygulayan, erken yaşta vefat etmesine rağmen özellikle hayatının son yıllarını oldukça üretken geçiren ve farklı türlerde kaleme aldığı metinleriyle anlatı sanatında kendine özgü bir yer edinen Oğuz Atay; sadece en tanınan kitabı *Tutunamayanlar* ile değil başka birçok metniyle de saygıyla anılmayı hak ediyor. Oğuz Atay, bir diğer romanı *Tehlike Oyunlar* ile Türk romanındaki yerini pekiştirirken *Korkuyu Beklerken* adlı hikâye kitabı ve *Oyunlarla Yaşayanlar* adlı tiyatro oyunuyla Türk Edebiyatı'nın önde gelen isimleri arasına girmeyi başardı. Beyaz Mantolu Adam hikâyesiyle insanın toplumdaki yerini sorgulayan ve diğer insanlar tarafından ne şekilde algılandığı üzerine derinlikli tahlillerde bulunan Oğuz Atay, *Demiryolu Hikâyecileri*'nde ise kendi hayat hikayesiyle birlikte düşünüldüğünde daha da anlam kazanan bir soru yöneltiyordu: "Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin acaba?" Oğuz Atay da bir başka büyük Türk romancısı Ahmet Hamdi Tanpınar gibi yaşarken yeterince farkına varılmamış bir yazardı, vefatından sonra ise onun eserleri giderek artan bir ilgiyle karşılaştı ve Türk roman okuyucusu, biraz geç de olsa "Ben de buradayım." cevabını vermiş oldu.

Ne Yazdı?

Tutunamayanlar'ın merkezinde Selim Işık ile Turgut Özben karakterleri bulunmaktadır. Turgut Özben, bir gün bir gazete haberinden yakın arkadaşı Selim'in intihar ettiğini öğrenir ve olayın etkisiyle büyük bir yıkım yaşadığından bu intiharın sebeplerini araştırmak için Selim'in diğer arkadaşlarıyla görüşmeye başlar. Bu süreçte Turgut, Selim'in hiç bilmediği yönleriyle karşılaşacak; sadece ölümünden önce bir *Tutunamayanlar* ansiklopedisi hazırlamaya başlayan Selim'in değil, kendisinin de bir *tutunamayan* olduğunu hissedecektir. Bu romanda Oğuz Atay, küçük burjuva dünyasıyla hesaplaşmış ve bireyin iç dünyasına özgürce inmeye çalışmıştır. Üstelik bunu, toplumcu gerçekçiliğin edebiyatımıza hâkim olduğu bir dönemde günün yerleşik edebiyat algısının dışına çıkarak yapmıştır. Dolayısıyla Berna Moran'ın *Tutunamayanlar*'ın "hem söyledikleri hem de söyleyiş biçimiyle bir başkaldırı" olduğu yönündeki tespiti anlaşılır bir zemine oturmaktadır.

Nerede Yazdı?

Oğuz Atay, *Tutunamayanlar*'ı Doğu ile Batı arasında ama Batı edebiyatına biraz daha yakın bir hat üzerinde yazdı. Göndermeleri arasında bizim klasik anlatılarımız çok az bir yer kaplar. Burada onunla sözgelimi Orhan Pamuk'un göndermelerini düşünelim, elimize "Kara Kitap"ı alalım, orada Mesnevi'den Binbir Gece Masalları'na, Mantiku't Tayr'dan Hüsnü Aşk'a Doğu edebiyatının şöleniyle karşılaşırız. Oğuz Atay ise bu hususta biraz daha geride durmuştur, romanının bir yerinde, "Bu arada, Ahmet Mithat Efendi gibi, kısa bir süre için de olsa, okuyucularımızdan izin alarak mezmuzumu bir yana bırakmamıza rağmen, bize bu fırsatı verenlere, bu arada bu satırların yazarına, ayrıca bizzat gelemeyerek yarı yolda kalanlara bilhassa teşekkür ederiz." cümlelerinde olduğu gibi bizim edebiyatımızdan örnekler vermiş olsa da bu asıl gerçi değiştiremez. Atay, "Ben herhalde Hamlet'e yakınım." derken aslında sadece Turgut Özben'in ruh halini değil kendisinin medeniyet tartışmalarındaki tarafını da ortaya koyar gibidir.

“

"Beni bıraktın bu makinanın şarkları arasında. Ben de dişlilere ceketimi kaptırdım. Eteğimin ucundan bağlandım bu düzene. Ceketini çıkarmadan olmaz. Ceket çıkarma talimatı da verilmedi daha. Çıkar üstündekileri, kurtul bu düzenden. Olmaz Selim: Çırılçıplak kalırım sonra. Tutunacak bir yer bulamam sonra. Düşünceler göklere yükseliyor, fakat vücut toprağa bağlı."

”

Nasıl Yazdı?

Oğuz Atay'ın modernist edebiyatın uygulayıcısı ve postmodernizmin bizim edebiyatımızdaki öncülerinden olduğu söylenebilir; çünkü Atay bilinç akışı, üst kurmaca, çoğulcu perspektif ve metinlerarasılık gibi teknikleri sıklıkla değerlendirmiş ve kalemini yeniliklere daima açık tutmuştur. Oğuz Atay özellikle metinlerarası ilişkiler kurmada özgür davranmıştır. Elbette bu ilişkilerin genellikle yaygınlık kazanmış eserlerle kurulduğunu gözlemleyebiliriz, mesela Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sındaki Raskolnikov ile Kafka'nın *Dönüşüm*'ünün Gregor Samsa'sı sadece *Tutunamayanlar*'da değil adeta bir arketip gibi post modern yönelimler taşıyan birçok anlatıda karşımıza çıkabilir. Öte yandan, Gregor Samsa'nın Turgut Özben tarafından bu kadar hatırlanması boşuna değildir çünkü bu iki karakter arasında yaşantısal, duygusal açılardan birçok özellik bulunmaktadır; ikisi de toplumun, çevrenin ve ailenin dışında kalmıştır. Turgut Özben, aşırı yoruma düşmek pahasına diyebiliriz ki Gregor Samsa gibi hamam böceğine dönüşmüş bir kahramandır. Atay, *Tutunamayanlar*'da iğreti durmayacak yazar ve eserlerle buluşturur bizi, kahramanlarıyla arasında mesafe bırakması gerektiğini unutmadan onları inceliklerle tanıtır. Bu durum eserin inandırıcılığını artırır.

Ne Zaman Yazdı?

Oğuz Atay *Tutunamayanlar*'ı öncelikle iki cilt halinde, 1971-1972 yıllarında yayımladı. Roman, üstelik 1970 TRT ödülünü kazanmasına rağmen başlangıçta çok ilgi görmemiş; ancak 1980'li yıllarda İletişim Yayınları tarafından yayımlanmaya başladıktan sonra geniş okuyucu kitlelerine ulaşmayı başarmıştı. Oğuz Atay, her ne kadar *Türkiye'nin Ruhunu* adlı büyük romanını yazmadan vefat etmiş olsa da hem hayat hikâyesiyle hem de ardında bıraktığı eserleriyle Türkiye'nin ruhuna dair bizlere bir şeyler fısıldamaya devam ediyor.

ŞİİR “BOŞLUK” KALDIRIR MI?

Şiir boşluk da kaldırabilir, yeri geldiğinde mananın duvarlarını da kaldırabilir. ‘Şiir için güç yoktur’ demek yerindedir, şiirin burada tek arzusu kendisini okumayı bilecek bir okuyucu ile karşılaşmış olabilmektir. Biz bu soruyu ele alırken görsel şiirin imkanlarından yararlanacağız. Görsel şiirde bırakılan “anamlı” boşlukları doldurabilecek bir okuyucu olmaya çalışacağız. Şiir günümüzde metaforların ve formların kısıtlayıcı kısılcısından çıkmış, özgür bağlam sularında uçuşan harflerin bulunduğu aynı anda iki sanatın –görsel ve işitsel sanatlar- kol kola dolaştığı bir bahçe halini almıştır. Tabii bu zorlu bahçede yürüyecek usta bir okur, oluşturulan boşlukları doldurabilmeli, yalnız bırakılan sesleri çoğaltabilmelidir. Boşlukların doldurulması ve boşlukların “anamlandırılması” mahiyetinde Sıddık Ertaş’ın Şartlı Tahliye adlı eserinden “İS

RA

İL” şiirindeki boşlukları doldurmaya çalışacağız.

İS

RA

İL

İbrani alfabenin kızları ebcet cifir

ölüleri seviyorlar bildiğin nekrofilii

ölümler onlar için matematik ve cebir

biriken ölümleri talmuta gömüyorlar

toprağın kirlendiği bir ağaç şimdi talmut

urlarını döküyor insanlığın üstüne

insan ateştedir kardeşlerim ve şeytan çamur

ve insan eski bir firavun kölesidir

/...

Boşlukların ve boşluklarla anlatmanın müşahhas hali olarak karşımızda duran şiirin konusu “İsrail” ve yaptığı zulümdür. Şair boşlukları, koymadığı noktalamaları, sesleri, sessizlikleri, imlaya mugayir kullanımlarıyla poetik bir tepki vermektedir. Poetik tepkinin ilk hali hiçbir şekilde şiir içerisinde büyük harfin kullanılmayışıdır. Mazlumların zulme uğradığı yerde “büyük” harfe degecek hiçbir kullanımı uygun görünmemektedir. Bakmaya ve okumaya başlık ile başladığımızda “İS”/ “RA”/ “İL” şeklinde ayrılmış bir “İsrail” görmekteyiz. İlk okunan kelime “İS”-tir. TDK Sözlüğünde “İs” kelimesinin ilk anlamı: “Dumanın değdiği yerde bıraktığı kara leke” olarak geçmektedir. İsrail’in kurulmak için Filistin halkına yaptığı zulmün ilk “kara leke”sini şiirin ilk kelimesiyle okumaktayız. Daha sonraki kelime is”RA”dır. Bu da tek başına anlamı olan bir isimdir. Mısır mitolojisinde herkese hükmeden Tanrı Ra’yı hatırlatmaktadır. Hiyerogliflerde genellikle başının üzerinde güneş şeklini alan bir yılan ve elinde haça benzeyen bir sembole beraber resmedilmektedir. Kötülüklerin atası olarak görülen Seth, Ra’nın kardeşidir. Buradan İsrail ile kötülüklerin merkezi olarak görülen başka bir ülkenin kardeşliğinin imgenlenmesine gitmek mümkündür. Başlıktaki son kelime ise “İL”dir. Burası Yahudilerden önce bir “il”, şehir, yaşam alanıyken “kara bir leke” ile kendilerine edindikleri düstur doğrultusunda harabeye dönmüştür. İlk iki kelime birlikte okunduğunda “İSRA” kelimesi sonra da “İL” kelimesiyle “İSRA’nın ili” çağrışımı yapmaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v.)’in miraca çıktığı gece olan “İsra Gecesi” bugün İsrail tarafından işgal edilen Filistin topraklarında gerçekleşmiştir. Bu çağrışım bizleri o geceye, o toprakların kutsiyetine ve önemine götürmektedir.

Şiir görsel şiirin sunduğu imkânla anlamı çoğaltır, bağlamı genişletir, sözü güçlendirir. Özellikle son bölümüyle yeni bağlamlar açma imkânı sunar. İlk kıtadaki “İbrani” kelimesi büyük harfle başlamaz. Şiirde hiç büyük harf kullanılmamıştır, ancak burada ilk çağrışım bu kelimeyle yapılır. Sanki bu kelime şiirde kullanıldığı için şiirde büyük bir harf yok gibidir. İlk mısra “İbrani alfabenin kızları ebcet cifir” bu alfabe hesabıyla yapılan geleceğe dair bilgi ve

BOŞLUK VİCDANIN NESİDİR?

ren ilimlerin temelini İbranî bir gelenek olduğunu söylemektedir. İkinci mısra ile ise “ölüm” ve “ölüler” üzerinden güdülen siyasetlerinin ilk işaretini vermektedir: “ölüleri seviyorlar bildiğin nekrofilî” diyerek, ölümler üzerinden elde ettikleri topraklarda yaşadıkları zevk hayatını nekrofilî (ölüler ile yaşanan cinsel ilişkiden zevk alma hastalığı) olarak değerlendirmektedir. Günümüz dünyasında ölümlerin ve ölümlerin tek karşılığının sayılar oluşuna dikkat çeker: “ölümler onlar için matematik ve cebir” diyerek. İstatistik verilere indirgenen ölümlerin insanlar nezdinde değerinin sayılarla sınırlanması, önemsizleşmesi üzerinde durmaktadır.

Burada Musevilik ve Musevi gelenek ile ilgili pek çok unsur farklı imge ve metaforlarla kullanılmaktadır. Özellikle talmutun farklı bir metafor ve imge olarak kullanıldığını üç mısra da görmekteyiz: “biriken ölümleri talmuta gömüyorlar/ toprağın kirlendiği bir ağaç şimdi talmut/ ularını döküyor insanlığın üstüne” Talmut “Yahudi geleneğinde Tevrat’ın yorumu olarak görülen Talmut hukukî, etik, felsefi-teolojik ve tarihî konular üzerine “rabbi/rabban” diye anılan Yahudi din âlimleri tarafından yapılmış (m.s. II-VI. yüzyıllar) tartışma ve yorumlardan meydana gelen öğretiyi ifade eder. Mişna ve Gemara adlı iki bölümden oluşur. Tanah’tan (Ahd-i Atîk) sonra en kutsal Yahudi metni kabul edilen Talmud, Tevrat ve diğer Ahd-i Atîk bölümleri üzerine tefsir mahiyetindeki Midraş metinleriyle birlikte Rabbânî literatürü teşkil eder.” Yahudilerin kendi kutsal metinlerini de kirleterek insanların üzerine ur gibi, hastalık gibi yağdıklarını dile getirmektedir. Şair hiçbir kutsalın değerinin kalmayışı ve kutsalın “kirlenmişliği” üzerinde dikkatle durmaktadır.

Filistin’de öyle bir zulüm vardır ki artık şeytan ile insan yer değiştirmiştir şair için:

“insan ateştedir kardeşlerim ve şeytan çamur

ve insan eski bir firavun kölesidir

biraz buzağı

biraz sahra

biraz nil”

Firavun’un kölesi insan, Firavun’dan Firavunluk öğrenmiştir. Şiirin en can alıcı boşlukları son kısımda yer almaktadır. Şairin: “artık çağır israil iblis askerlerini” dediği mısra ile başlayan bir görsel şölen ve boşlukların anlam katmanlarını sunmaktadır. Şarkılar söyleyerek gelecek olan iblisler ve notalarla oluşan bir ok ucu şekli oluşur. Bir başka açıdan bakıldığında da şiirin bütününde Filistin haritası belirmektedir. Görsel şiirin boşlukları Filistin haritasının silüeti ile daha anlamlı bir hale gelmektedir. Devamında “kendiniz için ağır bizim için ninniler” diyerek uyutulmuş insanlığı çağrışımıyla bir beddua çıkar şairin dilinden:

“budur işte bedduam

la

si(yon)

tel tel dökülsün aviv hahamın cüzzamlısı” burada “la” ve “si(yon)” kelimeleri tevriyeli bir biçimde kullanılır. “La” kelimesi Arapça olumsuzluk manası taşıırken devam eden notaların da altıncısıdır. “Si” ile son verilmek istenilen nota da verilmiştir çünkü “si(yon)” kelimesi ortaya çıkmıştır. Bu iki kelimenin birleşimiyle görsel olarak sunulan “la siyon”dur. Beddua Telaviv çağrışımıyla son bulmaktadır.

Sorunun başına dönecek olursak; şiir boşluk kaldırır, boşlukları kendi zihin ve çağrışım birikimiyle okuyacak okura ihtiyaç duymaktadır. Boşlukları dolduracak olan birikimli okurdur. Boşlukların şiire motif ve bağlam kattığı şiirleri, şairler okumayı bilen okuyucu için, özel okuyucu için yazar. Bu boşlukları doldurmak da boşlukların boş kalması da şiire ve bağlam dünyasına dahildir. Şiir boşluğu kaldırır, yerine mânâ ekler, hakikati açar, okuyucuya bilinç verir. Bazen bir haber metninin, bir’leşmiş pek çok milletin veremediğini verir. Boşluklar, çağrıştırdıkları tüm ölüm ve çığlıkla yeniden ve yeniden direnmenin, yok sayıldıkça var olmanın adıdır şiirde. Şairin dediği gibi: “*Seni yok sayacaklar / Sen daha çok var olacaksın*” tüm boşluklara rağmen...

³ <https://islamansiklopedisi.org.tr/talmud-aktarılan-tarih:12.06.2020-13.19>

⁴ Sezai Karakoç, Gün Doğmadan, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 2016.

Sade

Sade'nin "Smooth Operator" şarkısı, 1984 yılında çıkan "Diamond Life" albümünden bir parçadır. Sade Adu'nun eşsiz vokali, şarkıya zarif ve sofistike bir hava katar. Smooth jazz ve R&B'nin etkileyici bir karışımını sunan bu şarkı, romantik atmosferi ve çekici enstrümantasyonuyla dikkat çeker.

Smooth Operator**Sia****Chandelier**

"Chandelier," Sia'nın 2014 çıkışlı "1000 Forms of Fear" albümünden bir single'dır. Sia'nın güçlü ve duygu yüklü vokalleri, şarkının ana çekim noktasıdır. Şarkı, içsel çatışma, özgürlük ve kendiyi yüzleşme temalarını işler. Canlı performanslarıyla da büyük beğeni toplamıştır.

The Faces**Ooh La La**

Faces'ın "Ooh La La," 1973 yılında çıkan aynı adlı albümlerinden bir şarkıdır. Şarkının öne çıkan özelliklerinden biri, Rod Stewart'ın samimi ve rahat vokalleridir. Enerjik ritimleri ve çekici melodi, şarkıyı dinamik ve eğlenceli kılar.

Frank Sinatra**Fly Me to the Moon**

"Fly Me to the Moon," Frank Sinatra'nın 1964 çıkışlı "It Might as Well Be Swing" albümünden bir şarkıdır. Sinatra'nın efsanevi vokalleri, bu caz standartını unutulmaz kılıyor. Şarkı, romantizm ve özlem temasını işler ve caz dünyasındaki klasik eserlerden biridir.

Sinan Akçıl**Tabi Tabi**

Sinan Akçıl'ın "Tabi Tabi" şarkısı, enerjik ve eğlenceli bir Türkçe pop şarkısıdır. Sözleri ve ritmiyle dinleyiciyi hareketlendiren bu şarkı, popüler müzik listelerinde yer edinmiş ve geniş bir dinleyici kitlesi tarafından sevilmiştir. Akçıl'ın özgün tarzını yansıtan ve canlı performanslarda büyük ilgi gören "Tabi Tabi," dinleyiciler tarafından çok beğenilmiş ve uzun süre sosyal medya platformları için çekilen videolarda kullanılmıştır.

Yüzyüzeyken Konuşuruz**Ateş Edecek Misin?**

Yüzyüzeyken Konuşuruz'un "Ateş Edecek Misin?" şarkısı, grup üyelerinin özgün tarzını yansıtan ve dinleyiciyi içine çeken bir indie pop eseridir. Söz ve müzik grup solisti Kaan Boşnak'a aittir. Eser, etkileyici vokalleri, çarpıcı enstrümantasyonu ve derin sözleriyle dikkat çeker ve günlük hayattan bir bölüm anlatır. Yüzyüzeyken Konuşuruz'un müzikal yeteneklerini ve yaratıcılığını sergilediği bu şarkı, Türk alternatif müzik sahnesinde önemli bir yere sahiptir.

İKİNCİ KAT'tan**ŞARKILAR**

İKİNCİ Kat

Gözler kördür.
İnsan ancak
yüreğiyle baktığı
zaman
gerçeği görebilir...

Küçük Prens

Rüzgârları gönderip de bulutu harekete geçiren Allah'tır. Biz onu ölü bir bölgeye göndeririz de ölümünden sonra toprağa onunla hayat veririz. Ölülerin yeniden dirilmesi de böyle olacaktır.

(Fatır,9)